

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

NINA BENDA

Mentor: red.prof.dr. Bogomil Ferfila

Somentor: doc.dr. Jernej Pikalo

POLITIČNI SISTEM HONG KONGA

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

KAZALO:

1. UVOD	3
1.1. VSEBINSKI IN METODOLOŠKI OKVIR.....	4
1.1.1. INTERPRETATIVNA METODA.....	5
1.2. CILJI DIPLOMSKE NALOGE.....	7
1.3. HIPOTEZA.....	8
1.4. RAZISKOVALNE METODE.....	8
2. ZGODOVINSKI OKVIR HONG KONGA	9
2.1. PREVZEM NOVEGA OZEMLJA LETA 1898.....	10
3. NEPRAVIČNE POGODBE	13
3.1. NANKINŠKI SPORAZUM LETA 1842.....	13
3.2. KONVENCIJA V PEKINGU LETA 1860 ALI PEKINŠKI SPORAZUM.....	14
3.3. KONVENCIJA V PEKINGU LETA 1898 ALI KONVENCIJA ZA ŠIRITEV OZEMLJA HONG KONGA.....	15
4. BRITANSKI KOLONIALIZEM	17
5.1. STOPNJE RAZVOJA BRITANSKE KOLONIJE.....	20
5. POLITIČNI SISTEM HONG KONGA POD BRITANSKO VLADAVINO	22
5.1. POLITIČNI SISTEM HONG KONGA LETA 1983.....	22
5.2. SOCIALNO VARSTVO, IZOBRAŽEVANJE IN ZDRAVSTVO.....	27
6. POGAJANJA MED VELIKO BRITANIJO IN LR KITAJSKO GLEDE POLOŽAJA HONG KONGA PO LETU 1997	28
6.1. ZAČETEK POGAJANJ.....	29
6.2. NADALJEVANJE IN ZAKLJUČEK POGAJANJ.....	32
6.3. POGAJANJA Z VIDIKA PREBIVALCEV HONG KONGA.....	33
7. SKUPNA DEKLARACIJA LETA 1984	36
7.1. TEMELJNA DOLOČILA SKUPNE DEKLARACIJE.....	38
7.2. ANEKSI K SKUPNI DEKLARACIJI IN MEMORANDUM O POTNIH LISTIH.....	41
7.3. TEMELJNI ZAKON POSEBNE ADMINISTRATIVNE REGIJE HONG KONGA.....	43
8. FAZA TRANZICIJE (OBDOBJE PO SPREJETJU SKUPNE DEKLARACIJE)	44
8.1. ZELENA KNJIGA.....	44
8.2. VOLITVE LETA 1985.....	45
8.3. STRAH PREBIVALCEV HONG KONGA.....	47
8.4. PRVE NEPOSREDNE VOLITVE V ZAKONODAJNI SVET HONG KONGA.....	49
9. PATTEN IN NJEGOVE REFORME	51
10. POLITIČNI SISTEM POSEBNE ADMINISTRATIVNE REGIJE HONG HONGA PO LETU 1997	54

10.1. IZVRŠNI PREDSEDNIK	54
10.2. IZVRŠNI SVET	55
10.3. ZAKONODAJNI SVET	56
10.3.1. VOLITVE SEPTEMBRA 2004.....	57
10.3.2. PRISTOJNOSTI IN FUNKCIJE ZAKONODAJNEGA SVETA.....	59
10.3.3. ZAKONODAJNI POSTOPEK.....	60
10.4. OSTALI ORGANI POLITIČNEGA SISTEMA HONG KONGA.....	61
10.5. PRAVNI SISTEM.....	62
10.5.1. KAZENSKI POSTOPEK	63
10.5.2. PRISTOJNOSTI IN FUNKCIJE SODSTVA.....	63
12. ZAKLJUČEK.....	65
13. LITERATURA IN VIRI.....	69
13.1. INTERNETNI VIRI.....	70

1. UVOD

Kitajska je bila že od nekdaj razdeljena na sever, ki je bil po tradiciji smatran za središče kitajskega kulturnega razvoja in politični center ter na gospodarsko uspešen jug. Zaradi obsežnosti kitajskega ozemlja in delitve na sever in jug, se je kulturno in miselno razdelilo tudi kitajsko ljudstvo. Na severu so prevladovali državni uradniki in učenjaki, na jugu pa kmetje in ribiči. Zaradi kulturno naprednega severa je večina kitajskih cesarjev svoje centre politične oblasti (prestonice in palače) gradila na severu Kitajske. Prestolnico pa so preskrbovali s hrano pridelano in pripeljano z juga Kitajske. Tako je bil severni del Kitajske popolnoma odvisen od južnega dela.

Prebivalci severnih delov, predvsem prestolnice, niso nikoli v zgodovini zavidali prebivalcem južnih delov, saj so bili južnjaki v njihovih očeh manjvredni del kitajskega prebivalstva. Tako je le redko kateri učenjak ali birokrat izhajal iz južnega dela Kitajske. Mnenje severnjakov o prebivalcih južne Kitajske pa se je spremenilo takoj po prihodu tujcev na Kitajsko v 18. stoletju. Po britanski okupaciji južnega ozemlja je na celotnem kitajskem ozemlju narasla narodna zavest. Končno so se tudi prebivalci južnega dela Kitajske počutili kot del velike Kitajske. Vendar so Zahodnjaki na koloniziranem ozemlju zatrli to narodno zavest in prebivalci južnega predela so kmalu pričeli prevzemati tuje navade in način življenja. Tako se je južni del Kitajske, predvsem Hong Kong, pričel politično, gospodarsko in kulturno oddaljevati od celinske Kitajske. Ozemlje Hong Konga je postalo gospodarsko zelo uspešna kolonija, kar je na celinski Kitajski povzročilo ljubosumje med prvotnim prebivalstvom. Prebivalcem Hong Konga so zavidali svobodo, uspešnost, zasebno lastnino – vse kar je v Hong Kong prinesel kapitalizem, demokracija in odprtost Zahodu. Celinska Kitajska pa je svojemu prebivalstvu vse kar so Hongkonžani imeli, prepovedovala. Da bi tudi prebivalci Hong Konga hrepeneli po nečem, kar bi na celinski Kitajski imeli, ne pa tudi v Hong Kongu, so kitajski politiki prebivalcem Hong Konga, ki so posedovali britanski potni list, prepovedali vstop na Kitajsko. Večina prebivalcev Hong Konga ima še vedno svoje družine na celinski Kitajski, zato je bila takšna prepoved toliko bolj boleča. Vse te prepovedi so še povečale delitev države in prebivalstva na celinski del Kitajske kot predstavnico severnega dela in na Hong Kong kot predstavnika južnega dela Kitajske.

Pred letom 1997 je mnogo prebivalcev Hong Konga javno podprlo cilj kitajske vlade, da se Hong Kong vrne v roke LR Kitajske. Kljub temu, da se je večina Hongkonžanov smatrala za Kitajce, le-ti niso želeli sprejeti kitajskega načina življenja in seveda političnega sistema. Hong Kong je bil vedno del kitajskega ozemlja, vendar pa so se prebivalci Hong Konga od nekdanj kulturno in miselno razlikovali od tistih v Pekingu. Po priključitvi Hong Konga Kitajski je LR Kitajska pridobila ozemeljsko celovitost, ni pa uspela doseči narodne celovitosti.

Zato si je Peking določil še en cilj – pokitajčiti prebivalce Hong Konga. Ker v Hong Kongu niso mogli poslati kitajskih vojaških čet, da bi zatrle hongkonški način življenja in mišljenja, poizkušajo prebivalstvo spreobrniti z uvedbo drugačnega političnega sistema.

V diplomski nalogi bom poizkusila analizirati kako in na kakšen način so kitajski politiki poizkusili pokitajčiti prebivalce Hong Konga. Osredotočila se bom na politični sistem Hong Konga pred in po letu 1997. Analizirala bom tudi proces prehoda Hong Konga pod britansko oblast in njegovo vrnitev Kitajski.

1.1. VSEBINSKI IN METODOLOŠKI OKVIR

Osrednji del naloge predstavlja kulturno raznolikost prebivalcev Hong Konga in prebivalcev celinske Kitajske ter uspeh Kitajcev pri spreminjanju kulturnih vzorcev in načina življenja prebivalcev Hong Konga. Da bi lahko orisala to raznolikost in kitajski uspeh, se bom posvetila opisu političnega sistema Hong Konga in njegove zgodovine.

Poskušala bom orisati relevantno politično zgodovino Hong Konga od 19. stoletja pa vse do danes. Zanimali me bodo prevzemi kitajskega ozemlja oziroma kako in zakaj je Kitajska izgubila Hong Kong in ga nato dobila nazaj od Velike Britanije.

Zanimali me bodo sporazumi podpisani ob prevzemih, najbolj pa se bom posvetila Skupni deklaraciji iz leta 1984, ki vsebuje kitajsko temeljno politiko Hong Konga.

Orisala in opisala bom tudi obdobje pred letom 1997, in sicer fazo pogajanj med Veliko Britanijo in Kitajsko, obdobje po sprejetju Skupne deklaracije ter podrobneje opisala Pattenove reforme, s katerimi se je politični sistem pod britansko vladavino bistveno

spremenil. Na drugi strani pa bom primerjala politični sistem pod britanskim upravljanjem ter današnjega odkar Hong Kong deluje kot Posebna administrativna regija Hong Kong.

1.1.1. INTERPRETATIVNA METODA

Tema diplomske naloge je zanimiva, saj se moramo ob sleherni literaturi na to temo vprašati o namenu posameznih avtorjev. Britanski avtorji pišejo v prid britanskega upravljanja Hong Konga, kot da je le-ta najprimernejši in najustreznejši za Hong Kong in njegove prebivalce. Na drugi strani pa britanskemu upravljanju Hong Konga oporekajo kitajski avtorji, ki menijo, da je bila vrnitev Hong Konga Kitajski edina pravična rešitev in je tako najbolje za vse, tako za Hong Kong in njegovo prebivalstvo kot tudi za Kitajsko. Tako eni kot drugi avtorji so skušali s svojimi argumenti podkrepiti svoja stališča in z negativnimi argumenti omajati stališča nasprotne strani. Zatorej sem imela z objektivnostjo relevantne literature dokaj velike težave, saj se morala vedno v literaturi najti pot med dvema pogledoma.

Če pogledamo zadevo z drugega zornega kota, pa ni nujno, da v nalogi iščem pot med dvema pogledoma, temveč lahko različno literaturo berem kot različne interpretacije avtorjev. V nalogi bom zato uporabila interpretativno metodo.

Interpretativna metoda proučuje prepričanja, ideje ali diskurze in se nanaša na celotno družboslovje (Bevir in Rhodes, 2002: 132). Družboslovje ima osnovo v disciplinah kot so zgodovina, pravo in filozofija, kjer interpretacija igra pomembno vlogo. Zgodovinarji se osredotočijo na posamezne dogodke, ki jih kronološko razporedijo. Prikazati poizkušajo prepričanja in motive vpletenih v njihovo zgodbo. Pravniki razlagajo formalno naravo institucij. Vplivati poizkušajo na oblikovalce zakonov, da se odločijo kako aplicirati zakon. Filozofi raziskujejo normativno stran družbenega življenja. Odkriti poizkušajo ideale, po katerih so ljudje živeli, kot vodnik kako naj živimo danes (Bevir in Rhodes, 2002: 132).

Interpretativna teorija danes ima dve glavni smeri.

1. Interpretativne metode obstajajo zakoreninjene v človečnosti oziroma v zgodovini. Nanašajo se na hermenevtiko in fenomenološke filozofije, ki poizkušajo razumeti pomene, ki jih ljudje povezujejo z družbenimi dejanji (Bevir in Rhodes, 2002: 132).

2. Novi pristopi interpretativne teorije so nastali zaradi razočaranja med rastjo znanstvenih ciljev behaviorizma in strukturalizma. Ti pristopi se nanašajo na post-strukturalizem in postmoderne filozofije (Bevir in Rhodes, 2002: 132).

Ljudje delujemo na podlagi svojih prepričanj ter na podlagi stvari in dejanj, ki jim dajemo prednost v svojem življenju. Prepričanja in stvari ter dejanja, ki jim ljudje dajejo prednost, pa ne moremo vedno razbrati na podlagi objektivnih dejstev kot so njihov družbeni razred, rasa ipd. (Bevir in Rhodes, 2002: 132-33).

Tako kot so bili pred letom 1997 na eni strani Britanci prepričani, da je gospodarski uspeh in blagostanje prebivalcev v Hong Kongu mogoče le pod britansko oblastjo, tako so bili na drugi strani Kitajci prepričani, da je uspešna prihodnost prebivalcev Hong Konga mogoča le pod okriljem matere Kitajske. Kakšno je bilo takrat prepričanje prebivalcev Hong Konga pa se ni vprašal nihče.

Družboslovje uporablja pripovedno obliko razlaganja. Dejanja, navade in institucije razlagamo tako, da povemo zgodbo kako so nastale in morda še kako so ohranjene. Pripovedi so za družboslovje enakega pomena kot so teorije za naravoslovje. Kljub temu, da ima pripoved lahko kronološko zaporedje in vsebuje elemente kot so okolje, značaj, dejanje in dogodek, je njegova določljiva značilnost to, da razlaga dejanja s pomočjo prepričanj in stvari, ki jim ljudje dajejo prednost (Bevir in Rhodes, 2002: 134). Družboslovje je povezano s pripovednimi strukturami, ki jih lahko najdemo tudi v znanstveni fantastiki. Vendar zgodbe, ki jih pripoveduje človeška znanost, niso znanstvena fantastika. Razlika ni v uporabi pripovedi, temveč v povezavi med pripovedno strukturo in našim objektivnim znanjem o svetu (Bevir in Rhodes, 2002: 134). Naše subjektivno prepričanje o svetu pa lahko izzovejo dogodki v svetu (Bevir in Rhodes, 2002: 134).

Pri interpretativni metodi je tako vse odvisno od interpretacije. Interpretacija pa je povezana z močjo. Vsak človek si vsako stvar, dejanje ali dogodek razlaga po svoje. To pomeni, da lahko različni ljudje isto stvar, dejanje ali dogodek vidijo popolnoma različno. Močan pa je tisti, ki ima moč čimveč ljudi prepričati v prav njegove interpretacije oziroma pogleda na določeno stvar, dejanje ali dogodek. Vzemimo primer očal z različnimi barvami leč. Ko pogledamo skozi očala z rdečimi lečami, belo omaro vidimo obarvano rdeče. Ko pogledamo skozi očala z rumenimi lečami, isto belo omaro vidimo obarvano rumeno. Ko pogledamo skozi očala z

zelenimi lečami, pa belo omaro, ki smo jo videli ali rdeče, ali rumeno obarvano, tokrat vidimo zeleno. Skratka vsakokrat, ko pogledamo skozi druge barve leč, vidimo isto stvar, v našem primeru belo omaro, drugače.

Prav tako je tudi pri interpretaciji političnega sistema Hong Konga. Pogled na politični sistem Hong Konga britanskih avtorjev je drugačen od pogleda na isti politični sistem kitajskih avtorjev. Vsak avtor je na politični sistem Hong Konga gledal skozi svoja očala in vsak avtor je politični sistem Hong Konga ter politične razmere v Hong Kongu interpretiral po svoje. Zato sem se odločila, da v nalogi ne bom iskala poti med dvema pogledoma, temveč bom zbrala različne interpretacije političnega sistema Hong Konga. Kot sinologinja sem imela prednost, da sem lahko preučila literaturo tako v angleškem jeziku kot tudi kitajskem. S tem sem spoznala in sem lahko v nalogi uporabila oba pogleda na omenjeno tematiko.

1.2. CILJI DIPLOMSKE NALOGE

Temeljni cilji te diplomske naloge so celovito in kolikor je mogoče natančno prikazati politično-zgodovinski potek dogodkov v Hong Kongu od prve opijske vojne pa vse do danes in v dogodkih najti povezavo s kulturno raznolikostjo prebivalcev Hong Konga in celinske Kitajske.

Cilji diplomske naloge so tako:

- opis zgodovinskega ozadja ob prevzemu Hong Konga s strani Velike Britanije
- predstavitev vseh sporazumov, ki se nanašajo na prevzem Hong Konga s strani Velike Britanije in Skupne deklaracije, ki je bila podpisana ob koncu pogajanj o položaju Hong Konga po letu 1997 med Veliko Britanijo in Kitajsko
- primerjava političnega sistema Hong Konga pod britansko oblastjo s političnim sistemom Hong Konga pod kitajsko oblastjo oziroma s političnim sistemom Posebne administrativne regije Hong Konga
- predstavitev procesa pogajanja in obdobja po sprejetju Skupne deklaracije
- predstavitev Pattenovih reform in njihovih posledic
- kitajski uspeh pri spreminjanju kulturnih vzorcev in načina življenja prebivalcev Hong Konga.

1.3. HIPOTEZA

Glede na zastavljene cilje diplomskega dela sem oblikovala naslednjo hipotezo, ki jo bom skozi svoje diplomsko delo preverjala:

LR Kitajska s posebnim političnim sistemom Hong Konga poizkuša vplivati na kulturne vzorce in način življenja prebivalcev Hong Konga.

1.4. RAZISKOVALNE METODE

V procesu argumentiranja zastavljene hipoteze bom uporabila naslednje družboslovne metode, ki so jih pogojevali tako cilji kot sam predmet diplomskega dela:

- deskriptivna metoda, s katero bom opredelila in orisala politični sistem Hong Konga
- študij relevantne literature, ki navedeno tematiko opredeljuje in pojasnjuje
- zgodovinsko-komparativna metoda mi bo v pomoč pri primerjavi političnega sistema Hong Konga pred in po letu 1997 ter pri orisu zgodovinskega ozadja Hong Konga
- interpretativna metoda.

2. ZGODOVINSKI OKVIR HONG KONGA

Ko so Britanci v 18. stoletju pričeli trgovati s Kitajsko, je Hong Konga pripadal kitajskemu ozemlju. Ker trgovanje z britanskim srebrom, bombažem, volno, krznom in z drugim blagom v zameno za kitajski čaj in svilo, ni prinašalo tolikšnega dobička Britancem kot je Kitajcem, so Britanci na kitajski trg uvozili opij. Trgovina z opijem je bila sicer prepovedana na Kitajskem, vendar se je zaradi velikega povpraševanja, dobička in korumpiranih kitajskih uradnikov, našla pot za uvoz in prodajo opija na Kitajskem (Saje, 1994: 27).

Britanci so z opijem bistveno zmanjšali deficit v trgovini s Kitajsko. Na drugi strani pa je opij opustošil kitajsko gospodarstvo, kajti Kitajski je zaradi te trgovine pričelo primanjkovati srebra (Saje, 1994: 27). V Pekingu so zato leta 1836 pričeli z uvajanjem uspešnega programa boja proti opiju, ki se je v prvi vrsti lotil domačih preprodajalcev in podkupljivih lokalnih uradnikov. Boj proti pogoltnemu tujcu pa ni in ni našel pravega načina in učinka (Saje, 1994: 28).

Sledila so nasprotovanja in celo manjši spopadi med obema stranema, vendar rešitve ni našla nobena od držav. Kljub prepovedim Kitajske, so si Britanci za svojo postojanko prisvojili kitajski Kanton in pričeli z izsiljevanjem kitajske vlade po novih ozemljih in postojankah na kitajskih tleh (Saje, 1994: 30). Zaradi slabe organizacije in zastarelosti kitajske vojske je Veliki Britaniji uspelo prisiliti Kitajsko v podpis Nankinškega sporazuma, s katerim so Kitajci Britancem odstopili otok Hong Kong (Saje, 1994: 30). To pa še ni pomenilo konec nasprotovanj med Kitajsko in Veliko Britanijo. Premoč tujcev je vodila v podpis še drugega sporazuma – Pekinške pogodbe, s katero so med drugim legalizirali trgovino z opijem na Kitajskem, Velika Britanija pa je pridobila še polotok Kowloon in pristanišče Hong Kong (Saje, 1994: 32).

Kitajske težave so se nadaljevale vse do konca 19. stoletja. Japonska je porazila Kitajsko v sino-japonski vojni leta 1894-95 in zahtevala otok Formoso (današnji Tajvan). Oslabljena Kitajska se je vdala in odprla vrata vsem tujim državam, ki so imele toliko moči in interesa, da si prisvojijo nekaj ozemlja in s tem razdelijo kitajsko ozemlje (Saje, 1994: 44).

Veliki Britaniji pridobljeno ozemlje ni zadoščalo, tako je bila leta 1898 v Pekingu podpisana še ena pogodba – Konvencija o razširitvi ozemlja Hong Konga, s katero so Britanci za 99 let najeli Novo ozemlje in 235 otokov (Saje, 1994: 46).

2.1. PREVZEM NOVEGA OZEMLJA LETA 1898

Meja med Kitajsko in novopridobljenim britanskim ozemljem se je vrisala po reki Shenzhen, vendar ni vključevala trgovskega centra Shenzhen in glavnega mesta province Kanton Nantou. Ta razmejitev je imela močan vpliv na lokalno prebivalstvo skozi celo 20. stoletje. Kitajska vlada je prevzem kitajskega ozemlja smatrala kot barbarsko invazijo, zato prvotno lokalnega prebivalstva sploh ni obvestila o prevzemu in o novi razmejitvi. Zaradi nasprotovanja novi oblasti je s strani lokalnega prebivalstva prišlo do upora, ki pa je bil brez težav zatrt s strani britanske vojske (Watson, 1983: 480).

Po prevzemu je kolonialna vlada osnovala neke vrste posredno oblast, ki je bila močno podobna administrativni ureditvi, ki je obstajala v drugih delih britanskega imperija (Watson, 1983: 480). V očeh preprostih vaščanov so bili britanski okrajni načelniki bistveno drugačni od kitajskih uradnikov, s katerimi so imeli opravka pred prevzemom. Britanski načelniki so sodelovali z domačimi voditelji, ki so okrepili britansko oblast v vaseh in trgovskih mestih. Kmalu po prevzemu je prispela skupina Sikhov iz Punjaba, da bi zarisala ozemlje Novega ozemlja na zemljevid. Zapisi imperialističnega kitajskega ozemlja so bili po njihovem mnenju zelo nepopolni in zavajajoči, zato niso bili uporabni za moderni sistem registracije ozemlja in obdavčenja. Katastrska merjena so bila do leta 1905 zaključena, kolonialni sodniki pa so pričeli uveljavljati svoje lastniške pravice. Veleposestniško zemljo so v upravljanje dobile dominantne družine. Zemljiška reforma za bolj pravično porazdelitev obdelovalnih površin je eden od razlogov, zakaj po letu 1899 ni bilo proti Britancem nikoli nobenega resnega upora, kljub temu, da so si ga lokalni prebivalci želeli (Watson, 1983: 481).

Leta 1911 je bila dokončana železnica Kowloon–Kanton, ki je povezala vzhodni del Novega ozemlja z novimi tržišči in omogočila veliko zaposlitvenih možnosti (Watson, 1983: 482). Vendar nova delovna mesta še vedno niso omehčala lokalnega prebivalstva, da bi sprejeli novo oblast in jo prenehali sovražiti.

Mnogo vaščanov severnega dela Novega ozemlja se je požvižgalo na mednarodno mejo. Starejši prebivalci Hong Konga so se bolj domače počutili v Kantonu, kot pa v Kowloonu ali pa v mestu Viktorija na otoku Hong Kong. Zaradi lahkega prehoda meje, saj so bile carinarnice malo boljše od policijskih postaj, je glavni obmejni problem postal omejevanje tihotapljenja (Watson, 1983: 482).

Kmalu pa Britanci niso bili edini osovraženi tujci na območju Hong Konga. Med drugo svetovno vojno se je začelo novo obdobje socialnih sprememb, kajti Japonci so leta 1941 okupirali Hong Kong. Okupacijska oblast je izkoristila ozemlje Hong Konga za hrano, gorivo in delovno silo. Japonske policijske enote so se namestile v vseh večjih objektih, predvsem v tistih, kjer so bile domače varnostne oblasti. Okupacija Japoncev je povzročila migracijo lokalnega prebivalstva nazaj v domače vasi na Kitajsko, veliko domačinov pa se je pridružilo anti-japonskim gverilskim enotam, ki so delovale v Kantonu. Te enote so se priključile komunistični vzhodno-rečni brigadi. Nekateri nekdanji gverilci so postali člani komunistične stranke ter ostali na Kitajskem tudi po vojni, večina pa se jih je vrnila nazaj v Hong Kong, kjer so postali poslovneži ali lokalni politiki (Watson, 1983: 482).

Po koncu druge svetovne vojne je Hong Kongu spet zavladata britanska oblast. Britanci so najprej lokalnemu prebivalstvu razdelili orožje in opogumljali lokalne varnostne oblasti naj nadaljujejo s patroljiranjem na domačem ozemlju. Razbojništvo in piratstvo je v povojnem času zopet postalo ena večjih težav. Kraljeva policija v Hong Kongu ni uspela zaščititi vseh vasi. Šele leta 1950 so kolonialna policija in britanske vojaške enote pričele z nadzorovanjem britansko-kitajske meje (Watson, 1983: 483). Z zaprtjem meje leta 1950 so se prebivalci Hong Konga počutili odrezane od svojih sorodnikov in prijateljev iz Kantona. Poleg tega pa se je natisoče kitajskih emigrantov ustalilo v Hong Kongu ter pričelo s tako imenovano zelenjavno revolucijo v lokalnem kmetijstvu. Potrebe kolonialnega prebivalstva so presegle povpraševanje po sveži zelenjavi, medtem pa je uvoz cenejšega riža iz Tajske spodkopal lokalne pridelovalce riža. Vaščani so preuredili svoje pridelovalne površine v polja z zelenjavo, katere so imeli v najemu emigranti. Kmalu je riž skoraj izginil iz ozemlja Hong Konga (Watson, 1983: 483).

Na ozemlju britanskih poslovnežev so bile v 60. in 70. letih 20. stoletja zgrajene proizvodne tovarne. Prvotni lastniki tega ozemlja so dobili bone za nadomestno zemljo v drugih delih

Novega ozemlja, vendar se jim to še danes ne zdi pravično in zahtevajo svojo zemljo, na kateri so zrasle uspešne tovarne, nazaj (Watson, 1983: 483).

Na začetku industrijskega napredka se je slika lokalne družbe hitro spremenila: iz kmetov in ribičev so nastali delavci v tovarnah. V Hong Kongu je prevladovalo izdelovanje igrač, elektronika, izdelovanje plastičnih komponent ter tekstilna proizvodnja. Na ruralnih delih Hong Konga so zrasla velika urbana področja, sam Hong Kong pa je postal nerazpoznaven (Watson, 1983: 483).

3. NEPRAVIČNE POGODBE

3.1. NANKINŠKI SPORAZUM LETA 1842

Prvi sporazum podpisan 29. avgusta 1842 med Veliko Britanijo in Kitajsko je bil Nankinški sporazum, ki označuje začetek obdobja tako imenovanih nepravičnih sporazumov izsiljenih z vojaško silo, ki so kitajsko državo postavili v polkolonialen položaj.

Glavna določila Nankinškega sporazuma (Saje, 1994: 30-31):

1. Plačilo vojne odškodnine, odškodnine za uničen opij in odplačilo dolgov britanskim trgovcem.
2. Odprtje petih pristanišč za trgovino in bivanje britanskih predstavnikov ter trgovcev z družinami: Kanton, Xiamen, Fuzhou, Ningbo in Shanghai.
3. Opustitev monopolistične trgovine preko hong združenj (trgovinska združenja v dinastiji Qing).
4. Odstopitev otoka Hong Kong.
5. Enakost v uradnem dopisovanju.
6. Fiksne zunajtrgovinske tarife (določene po sprejemu sporazuma).

Sporazum je dovoljeval britanskim konzulom, da so sami sodili svoje podanike, kar je Britancem dalo status eksteritorialnosti. Nadalje je sporazum dovoljeval britanskim vojaškim ladjam pristajanje v petih pristaniščih in na koncu še klavzulo o statusu države z največjimi ugodnostmi, s čimer bi Velika Britanija v bodoče dobila vse pravice, ki bi jih Kitajska dodelila drugim državam (Saje, 1994: 31).

Oktobra leta 1843 sta obe strani podpisali še dodaten sporazum, ki je določil nove kitajske uvozne in izvozne tarife ter tako onemogočil uvedbo zaščitnih carin, kar je kasneje prizadelo kitajsko gospodarstvo (Saje, 1994: 31).

Določbe Nankinškega sporazuma o fiksnih tarifah, eksteritorialnosti in druge ugodnosti sta kmalu za Veliko Britanijo zahtevali še Francija in ZDA. Kitajska je v strahu ugodila njihovim zahtevam in leta 1844 podpisala še dodaten sporazum s Francijo in ZDA (Saje, 1994: 31).

Nankinški sporazum, določilo številka III, pravi (Dicks, 1983: 442):

"Očitno potrebno in zaželeno je, da imajo britanski subjekti pristanišče, kjer lahko pristanejo njihove ladje, ko le-to želijo, in da imajo v ta namen skladišča. Njegovo veličanstvo cesar Kitajske, Xianfeng, prepusti v last njenemu veličanstvu kraljici Velike Britanije, Viktoriji II, otok Hong Kong, kjer bodo vladali taki zakoni in pravila, kot se bodo zdela ustrezna njenemu veličanstvu kraljici Velike Britanije (Dicks, 1983: 442)."

Britanska vlada je smatrala Hong Kong kot podarjeno kolonijo oziroma ozemlje pridobljeno s pravno obveznim prenosom vseh pravic v spoštovanju do tega ozemlja. V skladu z britansko ustavno prakso tistega časa, je bila 5. aprila 1843 izdana listina v obliki dekreta pod velikim pečatom, s katero je bila pripravljena ustava za kolonijo (Dicks, 1983: 442).

3.2. KONVENCIJA V PEKINGU LETA 1860 ALI PEKINŠKI SPORAZUM

Ko je generalni guverner provinc Kanton in Guangxi, ki je deloval v imenu kitajske vlade, odobril najem polotoka Kowloon Harryju Smith Parkesu, ki je deloval v imenu britanske vlade, je prišlo do drugega prevzema kitajskega ozemlja v roke britanske oblasti. Najem je omogočal, da dokler bo britanska vlada redno plačevala kitajski vladi letno rento 500 srebrnikov, ne bo odobrena nobena zahteva za vrnitev omenjenega ozemlja (Dicks, 1983: 442).

Primarni cilj konvencije v Pekingu je bil povečanje trgovskih, diplomatskih in eksteritorialnih privilegijev na Kitajskem. Britanci so izrabili tudi priložnost, da so preklicali najem polotoka Kowloon. Tako je Kitajska Kowloon popolnoma odstopila kraljici Velike Britanije, Viktoriji II (Dicks, 1983: 442).

S podpisom Pekinškega sporazuma so Kitajci tujcem odprli dodatnih 11 kitajskih mest, dovolili gibanje tujih trgovcev in misijonarjev po Kitajski, legalizirali trgovino z opijem, oprostili tuje blago plačevanja davka pri transportu v notranjosti Kitajske, določili vojno odškodnino, ki jo je morala Kitajska plačati Veliki Britaniji in Franciji ter Britancem odstopiti polotok Kowloon in pristanišče Hong Kong (Saje, 1994: 31).

Anonimna knjiga izdana v časopisu *The Guide Weekly* septembra 1925, ki se ne nanaša neposredno na Pekinški sporazum, pravi (Dicks, 1983: 446):

"Najeta ozemlja ločimo na dva tipa. Prvi tip je brez časovne omejitve, kot je priključitev Hong Konga Veliki Britaniji v trajno upravljanje ter priključitev Makaa Portugalski v trajno upravljanje in kjer jim je dovoljeno tudi bivanje. Drugi tip je časovno omejen kot na primer Lushun, Dalian in Weihaiwei, ki so originalno najeti za obdobje 25 let, Kowloon, Jiaozhou in Guangzhouwan pa za obdobje 99 let (Dicks, 1983: 446)."

Od leta 1861 je bil del modernega Kowloona, ki leži južno od ulice Boundary, skupaj z otokom Stonecutters in enim ali dvema manjšima otočkoma, prepuščen Veliki Britaniji.

3.3. KONVENCIJA V PEKINGU LETA 1898 ALI KONVENCIJA ZA ŠIRITEV OZEMLJA HONG KONGA

Tretji del ozemlja, ki spada pod moderni Hong Kong je tako imenovano najeto ozemlje Kowloon oziroma Novo ozemlje. Ime Novo ozemlje je bilo prevzeto kmalu po najemu tega. Najem je opisan v tretjem sporazumu - Konvenciji za širitev ozemlja Hong Konga, ki so ga 9. maja 1898 podpisali v Pekingu (Dicks, 1983: 446).

Konvencija za širitev ozemlja Hong Konga navaja:

"Kot je jasno že več let, je širitev ozemlja Hong Konga potrebna za nujno obrambo in varnost kolonije.

Širitev britanskega ozemlja v najemu: med vladama Velike Britanije in Kitajske je bilo dogovorjeno, da se meje britanskega ozemlja razširijo pod najemom, kot je razvidno na dodanem zemljevidu. Točna meja bo določena šele, ko bodo opravljene katastrske meritve. Obdobje tega najema je določeno za 99 let.

Pristojnosti: Istočasno je dogovorjeno, da bodo v mestu Kowloon kitajski uradniki nadaljevali s svojim delom, razen če je le-to v nasprotju z vojaškimi zahtevami za obrambo Hong Konga. Na novo najetem ozemlju bo imela pristojnosti le Velika Britanija. Kitajskim uradnikom in prebivalcem bo dovoljena uporaba ceste iz Kowloona do Xinana.

Uporaba pristanišča blizu Kowloona ob Kitajski: Vnaprej je dogovorjeno, da je obstoječe pristanišče blizu Kowloona lahko v uporabo kitajskim bojnim ladjam, kot tudi trgovskim in

potniškim, ki lahko prihajajo in odhajajo in so tam po želji celo zasidrane. V uporabo je tudi vsem uradnikom in prebivalcem mesta.

Železnica: Ko bo Kitajska zgradila železnico do meje s Kowloonom, ki je pod britanskim nadzorom, bomo pričeli z dogovarjanjem.

Nobene razlastitve in izгона domačinov: Že vnaprej je znano, da ne bo nobene razlastitve in izгона prebivalcev na razširjenem ozemlju. V primeru potrebe zemlje za javne urade, utrdbe ali za javne namene, bo zemlja kupljena po pravični ceni.

Izročitev kriminalcev: V primerih izročitve kriminalcev bodo le-ti obravnavani v skladu z obstoječimi pogodbami med Veliko Britanijo in Kitajsko ter po pravilih Hong Konga.

Uporaba zaliva Mirs in Deep: Področje, ki ga je najela Velika Britanija, kot kaže priložen zemljevid, vključuje tudi vode zaliva Mirs in Deep, vendar pa je dogovorjeno, da se kitajskim bojnim ladjam dovoli plutje v teh vodah (Dicks, 1983: 447)."

Najem Novega ozemlja je mednarodni najem kitajskega ozemlja evropskim silam v letu 1898. Politični kontekst v katerem je bil opravljen ta najem je eden izmed napetjših diplomatskih pritiskov na Kitajsko s strani evropskih sil. Z razliko s pogodbami iz leta 1842 in 1860, se najem Novega ozemlja ni odvijal pod pritiskom vojske (Dicks, 1983: 448).

Kolonialni urad je odločil, da mora biti Novo ozemlje enotno s Hong Kongom. Britanska vlada pa je 20. oktobra 1898 odredila, da je najeto ozemlje del kolonije Hong Konga in last njenega veličanstva kraljice Viktorije II, kot da je ta del že od nekdanj del kolonije. Vsi zakoni v veljavi v Hong Kongu so stopili v veljavo tudi na Novem ozemlju. Zakonodajna oblast Hong Konga je pooblaščen, da upravlja tudi z Novim ozemljem (Dicks, 1983: 449).

Najemna pogodba Novega ozemlja je 30. junija 1997 potekla, kar pomeni, da je morala Velika Britanija Novo ozemlje odstopiti Kitajski nazaj, kar pa ne velja za prva dva sporazuma oziroma za otok Hong Kong in polotok Kowloon. Kitajska stran med temi sporazumi ne dela nobenih razlik. Vse tri pogodbe so za Kitajce nične in nepravične, zato je morala Velika Britanija po dolgotrajnih pogajanjih vendarle leta 1997 Kitajski prepustiti celotno ozemlje britanske kolonije Hong Konga.

4. BRITANSKI KOLONIALIZEM

Dokaj posplošeno povedano, je kolonializem določena vrsta odnosov med človeškimi skupnostmi. Ti odnosi pa temeljijo na popolni neenakopravnosti, so hierarhizirani tako, da ena človeška skupnost, praviloma bolje organizirana, uveljavi nadzor ali neposredno oblast nad drugo skupnostjo ali večjim številom skupnosti (Južnič, 1980: 15). Tako je bila britanska kronska kolonija vsaka britanska kolonija oziroma teritorij, ki je bila pod neposrednim zakonodajnim nadzorom Velike Britanije in ni imela svoje predstavniške vlade (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony). V tej splošni definiciji je poudarjeno, da gre v kolonializmu za obliko neenakopravnosti in dominacije. Na eni strani je kolonialna sila, ki ji pravimo kolonialna metropola, na drugi strani nasilno obvladano ljudstvo, ki na odnose neenakopravnosti in dominacije mora privoliti, ker je njegova moč vsestransko šibkejša in se dominaciji ne more učinkovito upreti. Nesorazmerje moči, gospodarske, politične, vojaške in še kake druge, je potemtakem instrument kolonialne dominacije (Južnič, 1980: 15-16).

V 18. stoletju je bila največja kolonialna sila Velika Britanija. Njene kolonialne posesti so se razprostirale na površini od skoraj 25 milijonov kvadratnih kilometrov, v njih je prebivalo skoraj 400 milijonov ljudi. Britanske posesti so se razprostirale na vseh kontinentih (Južnič, 1980: 81). V Afriki in Aziji je šlo veliko bolj za kolonialno gospostvo kot pa za kolonizacijo ali poseljevanje. Obvladovanje trgovskih poti in postojank je bilo za kolonialne sile bistvenega pomena vse do moderne kolonizacije. Šele v tem obdobju nastopi kolonializem, ki teži za popolnim upravnim nadzorom nad ogromnimi prostranstvi, s katerimi kolonialne metropole začenjajo računati celoto (Južnič, 1980: 73).

Britanske kolonije se razlikujejo od kronskih kolonij (Crown dependency) kot so Kanalski otoki (Channel Islands) in otok Man (Isle of Man), ki imajo drugačno ustavno razmerje z Veliko Britanijo, ter od protektoratov, ki niso uradno znotraj suverenosti Velike Britanije. Prav tako ne smemo zamenjevati britanske kolonije s področji Commonwealth-a (Commonwealth realm), ki so neodvisne države, vendar imajo enako suverenost kot Velika Britanija (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony).

Nekoč je večino kronskih kolonij neposredno upravljal uradnik, ki ga je imenovala britanska vlada. Danes se večina kolonij upravlja sama, na Veliko Britanijo pa se še vedno opirajo glede obrambe, zunanjih in gospodarskih zadev (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony).

Britanske kolonije niso nikoli imele predstavnikov v britanskem parlamentu. V nasprotju z ostalimi evropskimi državami, kot so Francija, Danska in Nizozemska, katerih kolonije so imele različne stopnje integracije s tako imenovanimi matičnimi državami. Posebnosti v tem primeru sta le koloniji Malta in Gibraltar (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony).

Vse britanske kraljeve kolonije je vodila kraljica Elizabeta II, kot kraljica Velike Britanije. V dominionu Kanade in Avstralije je imela kot kraljica na vsakem ozemlju drugačno vlogo, v Avstraliji kot kraljica Avstralije in v Kanadi kot kraljica Kanade (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony).

Kraljica je imenovala guvernerja kolonije, ki v njenem imenu vodil kolonijo in urejal notranje varnostne zadeve kolonije. Guverner je bil hkrati predstavnik, ki je deloval med kolonijo in britansko vlado. Imel je moč, da razpusti zakonodajni svet, vsem zakonom pa je moral dati blagoslov. Glede na stopnjo razvoja kolonije, se dajanje blagoslova lahko izvajalo le na simbolni ravni. Guverner je bil praviloma prebivalec Velike Britanije in belec (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony).

Kljub izgubi 13-ih ameriških kolonij tik pred francosko revolucijo (1789), je Velika Britanija po omejenih premikih ostala edina resnično velika kolonialna sila. Izrinila je številne tekmece iz pomembnih kolonialnih izhodišč, predvsem pa si je za temelj kolonialne premoči in obvladovanja svetovne trgovine zagotovila premoč na morjih. Morda v začetku 19. stoletja britanske kolonije niso bile posebno velike po prostranstvu, so pa bile vse strateško izredno dobro razporejene. Ta velika in ambiciozna kolonialna sila je pravzaprav že od 18. stoletja dalje iskala primerna trgovska oporišča predvsem na strateško zanimivih točkah. Prav zato je Nizozemski vzela izredno pomembno točko te vrste Rt dobrega upanja na skrajnem jugu Afrike. Podobna oporišča je iskala tudi na Kitajskem (Hong Kong). Pomorske poti pa je želela Velika Britanija kar se da popolno nadzirati. Vstop v Sredozemsko morje je nadzirala tako, da je Španiji ugrabila Gibraltar. Utrjeni otok Malto sredi Sredozemskega morja si je pridobila leta 1800 v vojni z Napoleonom I. Pozneje je uveljavila nadzor nad Egiptom in seveda nad Sueškim prekopom kot izhodom iz Sredozemskega morja in skrajšani poti proti Aziji (Južnič, 1980: 75).

Vse to pomeni, da je Velika Britanija resnično obvladala svetovne pomorske poti. To pa je bila izredna kolonialna prednost. Naj tako povemo, da je najpomembnejša britanska

kolonialna pridobitev bila Indija. To je bila pravzaprav velika poteza modernega kolonializma (Južnič, 1980: 76). Evropski kolonializem je v Aziji naletel na velike in pomembne kulturne in državotvorne tradicije. Predvsem se je Velika Britanija kmalu konfrontirala s kitajskim kulturnozgodovinskim kompleksom in državotvornostjo, ki je bila sicer v krizi zaradi centrifugalnih sil velikega imperija, vendar zaradi mnogoljudnosti in civilizatorične moči ter s tem vezanih tradicij pretrd oreh za popolno kolonialno oblast (Južnič, 1980: 86). Prišlo pa je do kolonialnega trganja Kitajske, ki je postala področje delovanja številnih kolonialnih sil. Kolonialne sile so zagospodarile nad Kitajsko, njeno zunanjo trgovino in dejansko determinirale njeno odvisnost. To se je zgodilo kljub formalnemu nadaljevanju velikega kitajskega cesarstva, ki je imelo lastno državno strukturo in politične ustanove (Južnič, 1980: 76-77).

Pred 1. svetovno vojno pa je že prišlo do odločilne delitve belih evropskih kolonij od dejansko kolonialnih ozemelj (Južnič, 1980: 81). Po nekaj letih je vlada britanske kronske kolonije dosegla določeno stopnjo razvoja, ki je načeloma lahko pomenila neodvisnost od Velike Britanije. Kolonije z majhnim številom prebivalcev so le redko dosegle drugo ali višjo stopnjo razvoja (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony). Na tem mestu omenimo, da je s pridobivanjem dejanske neodvisnosti tako imenovanih dominionov nastala Britanska skupnost narodov (British Commonwealth). Z zakonom o britanski Severni Ameriki (British North America Act) je že 1863 združena celotna britanska posest v dominion Kanado. Nova Fundlandija je imela lastno samoupravo po letu 1855; leta 1933 je znova postala kronska kolonija leta 1933 in se kot provinca priključila Kanadi leta 1949. Avstralski Commonwealth je uveljavljen leta 1901, avstralske britanske kolonije pa so združene v federacijo leto prej. Novozelandska družba, ena od kolonialnih družb, je razpuščena leta 1851; kolonija je dobila ustavo naslednje leto in čez 4 leta še samoupravo. Novozelandci so se uprli konfederaciji z Avstralijo in ostali samoupravna kolonija do leta 1907, ko je že bil za Novo Zelandijo v rabi naziv dominion. Južnoafriška unija (z enakimi položaji Burov in Angležev) je dobila status dominiona leta 1910; za suvereno neodvisno državo jo je opredelil zakon o statusu unije v letu 1934, s pravico do odcepitve od britanskega Commonwealth-a, kar je utemeljil referendum leta 1960, ko je postala republika in naslednje leto izstopila iz Commonwealth-a (Južnič, 1980: 81).

5.1. STOPNJE RAZVOJA BRITANSKE KOLONIJE

1. Na prvi stopnji razvoja britanske kolonije ni voljene vlade. Guverner, upravnik ali pooblaščenec in njegov svetovalec sama upravljata kolonijo. Kolonije prve stopnje razvoja so Britansko ozemlje Indijskega oceana (British Indian Ocean Territory), South Georgia in otoki South Sandwich ter Britansko antarktično ozemlje (British Antarctic Territory).
2. Na drugi stopnji razvoja britanske kolonije se ustanovi manjše voljeno zakonodajno telo, navadno imenovan zakonodajni svet. Guverner oblikuje izvršni svet, ki mu predseduje sam. Najvišji izvoljeni politik je lahko tako imenovani generalni sekretar. Kolonije druge stopnje razvoja so Kajmanski otoki, Falklandski otoki, Sveta Helena (Saint Helena) in otoki Pitcairn.
3. Na tretji stopnji razvoja britanske kolonije se zakonodajni svet poveča. Pojavijo pa se tudi že politične stranke. Kabinet vodi ministrski predsednik, ki je hkrati vodja največje stranke v zakonodajnem svetu. Guvernerjeva oblast je omejena predvsem na področje zunanjih in gospodarskih zadev. Medtem pa izvoljena vlada nadzira večino notranjih zadev. Kolonije tretje stopnje razvoja so Anguilla, britanski Deviški otoki (British Virgin Islands), Montserrat, Gibraltar, Turks in otoki Caicos.
4. Na četrti stopnji kolonialnega razvoja ministrski predsednik prevzame praktično vso oblast od guvernerja. To stopnjo ter morda že tretjo stopnjo razvoja kolonije lahko državo opišemo kot samoupravno kolonijo. Državi je lahko dana delna suverenost kot v primerih Antigue in Barbude, Dominikanske republike, Grenade, Svete Lucije (Saint Lucia), Saint Kitts in Nevis-a ter Svetega Vincenta (Saint Vincent) preden jim je bila odobrena popolna neodvisnost. Kolonija četrte stopnje razvoja so Bermudi.
5. Na zadnji stopnji razvoja britanska kolonija doseže popolno suverenost in neodvisnost od Velike Britanije. Nove države ohranijo le navidezno vez z Veliko Britanijo kot ozemlja Commonwealth-a, z britanskim monarhom kot šefom države in (v določenih primerih) s svetom kot najvišjim prizivnim sodiščem. Alternativno lahko država Commonwealth-a postane republika pred neodvisnostjo kot na primer Ciper, Zambija, Sejšeli in Zimbabve ali pa postane monarhija kot Malaja (del Malezije) (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony).

Večina ostalih držav so postale republike po neodvisnosti, ki predstavlja neke vrste šesto stopnjo razvoja, kjer so sprejeli ustavne amandmaje za razrešitev britanskega monarha kot šefa države. Prva država s takšnim statusom je postala Indija, ki je britanskega monarha priznavala kot šefa Commonwealth-a (http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony).

Vrednotenje kolonializma in kolonizacije kot zgodovinsko izredno pomembne in v marsičem temeljne faze v razvoju neevropskega sveta, področij evropske kolonialne ekspanzije, je velika in težka naloga. Kolonializem je na koloniziranih področjih zapustil silne dediščine v gospodarskem, družbenem, političnem in kulturnem pogledu. Ta dediščina pa je dokaj trajna in neodpravljiva (Južnič, 1980: 118). To se je zgodilo tudi na primeru kolonije Hong Konga, ki se je v letih obstajanja kot kolonija Velike Britanije močno spremenil na vseh področjih delovanja.

5. POLITIČNI SISTEM HONG KONGA POD BRITANSKO VLADAVINO

5.1. POLITIČNI SISTEM HONG KONGA LETA 1983

O političnem sistemu Hong Konga pod britansko oblastjo ne piše mnogo kitajskih avtorjev. Zato pa hongkonški politični sistem opisuje toliko več britanskih avtorjev. V nadaljevanju sem zato uporabila le britansko interpretacijo političnega sistema Hong Konga pod britansko oblastjo, ki sistem opisuje kot pozitiven za življenje in blaginjo Hong Konga.

V Hong Kongu je pod britansko oblastjo zakonodajni in izvršni veji oblasti predsedoval britanski guverner. Guverner je bil predstavnik britanske vlade in je v imenu britanskega veličanstva vodil kolonijo. Guverner je hkrati urejal notranje varnostne zadeve kolonije in imel moč, da razpusti parlament v koloniji (Hook, 1983: 494).

Centralna organa Hong Konga pod britansko vladavino sta bila zakonodajni in izvršni svet, ki jima je predsedoval guverner. Zakonodajni svet Hong Konga je sprejemal zakone, nadziral vladne prihodke in odhodke preko finančnega odbora. Preko finančnega pododбора je zakonodajni svet nadziral vladno osebje. Izvršni svet Hong Konga je predvsem svetoval guvernerju o političnih zadevah. V centralnih organih ni bilo neposredno izvoljenih članov. Za člane svetov so bili imenovani bivši uradniki javne uprave in neuradniki. Po podatki iz leta 1983 je pod britansko vladavino zakonodajni svet Hong Konga, vključno z guvernerjem, ki je bil predsednik sveta, štel 50 članov. V izvršni svet Hong Konga je bilo pod britansko oblastjo imenovanih 15 članov. Guverner Hong Konga je bil le predsednik izvršnega sveta, ni pa bil njegov član (Hook, 1983: 492).

Izvršna oblast Hong Konga je bila pod britansko oblastjo organizirana v sekretariate, oddelke in agencije. Oblikovanih je bilo 14 sekretariatov, katere so vodili sekretarji, od tega 11 političnih uradov ter 55 oddelkov in agencij. Izvršni predsednik Hong Konga je bil hkrati tudi generalni sekretar. Skupno so sekretariati predstavljali vladni sekretariat, ki je oblikoval in predstavljal vladne politike. Z izjemo revizijskega oddelka, neodvisne komisije za preprečevanje korupcije, sodstva in pravosodnega sekretariata, so bili vodje oddelkov in agencij odgovorni resornim sekretariatom za vodenje oddelkov in agencij ter za izvajanje politik sekretariata in zakonodajnega sveta. Vodje revizijskega oddelka in neodvisne komisije za preprečevanje korupcije sta poročala neposredno guvernerju (Hook, 1983: 494).

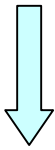
Po britanski tradiciji je bilo sodstvo Hong Konga pod britansko vladavino popolnoma neodvisno od zakonodajne in izvršne oblasti. Sodstvo je vodil predsednik vrhovnega sodišča. Pravosodni oddelek je upravljal generalni tožilec. Pravni sistem in delovanje sodišč je temeljilo na britanskem pravnem sistemu (Hook, 1983: 494).

O zunanjih zadevah je koloniji svetoval politični svetovalec, višji diplomat, ki ga je določilo britansko zunanje ministrstvo (Hook, 1983: 494).

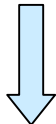
V članku *The Government of Hong Kong*, objavljenem v reviji *The China Quarterly*, Brian Hook navaja, da je administrativna struktura iz leta 1983 na prvi pogled videti popolnoma drugačna od tiste iz leta 1960. Sredi 60. let je administrativne funkcije vlade opravljalo približno 30 strokovnih oddelkov pod vodstvom izvršnega predsednika, katerega naziv je bil kolonialni sekretar. Funkcije je koordiniral kolonialni sekretariat, njega pa je nadziral namestnik kolonialnega sekretarja. Od tu so izhajale vse odločitve guvernerja in kolonialnega sekretarja. Pozicija in vloga centralnih organov vlade, izvršni svet, zakonodajni svet ter mestni svet, se od leta 1960 ni nič spremenila. Tudi proces sprejemanja politik in zakonodajni proces nista doživela nobenih sprememb. Naziv kolonialni sekretariat in kolonialni sekretar se je leta 1975 preimenoval v naziv vladni sekretariat ter generalni sekretar (Hook, 1983: 496).

Slika 5.1: *ADMINISTRATIVNI SISTEM LETA 1983* (Vir: Hook, 1983: 499)

GUVERENER - odgovoren za vse zadeve v upravi Hong Konga

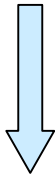

GENERALNI SEKRETAR - odgovoren za vlado Hong Konga in javno upravo

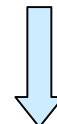
FINANČNI SEKRETAR

odgovoren za finančne in
gospodarske politike

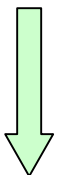
**GENERALNI
PRAVOBRANILEC**

odgovoren za vladno pravno svetovanje,
izhaja iz zakonodaje in javnih sodnih
procesov

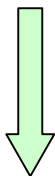
POLITIČNI SVETOVALEC

odgovoren za vladno
svetovanje glede zunanjih
zadev

4 RESORJI SEKRETARIATOV

(finančnih in gospodarskih
subjektov)

**PRAVOSODNI
SEKRETARIAT**

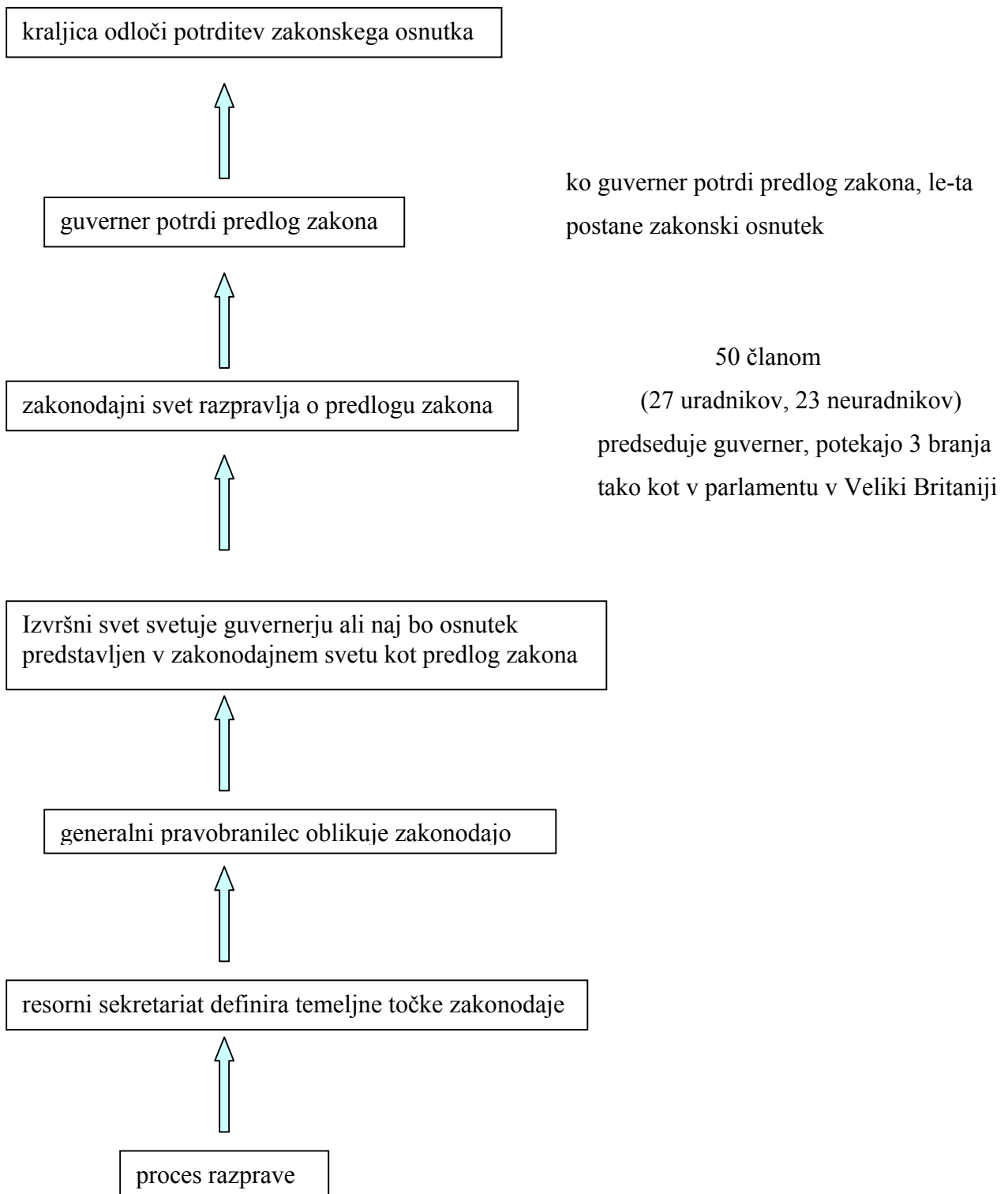
odgovorni za izvrševanje politik
preko različnih resorjev sekretariatov

10 RESORJEV SEKRETARIATOV

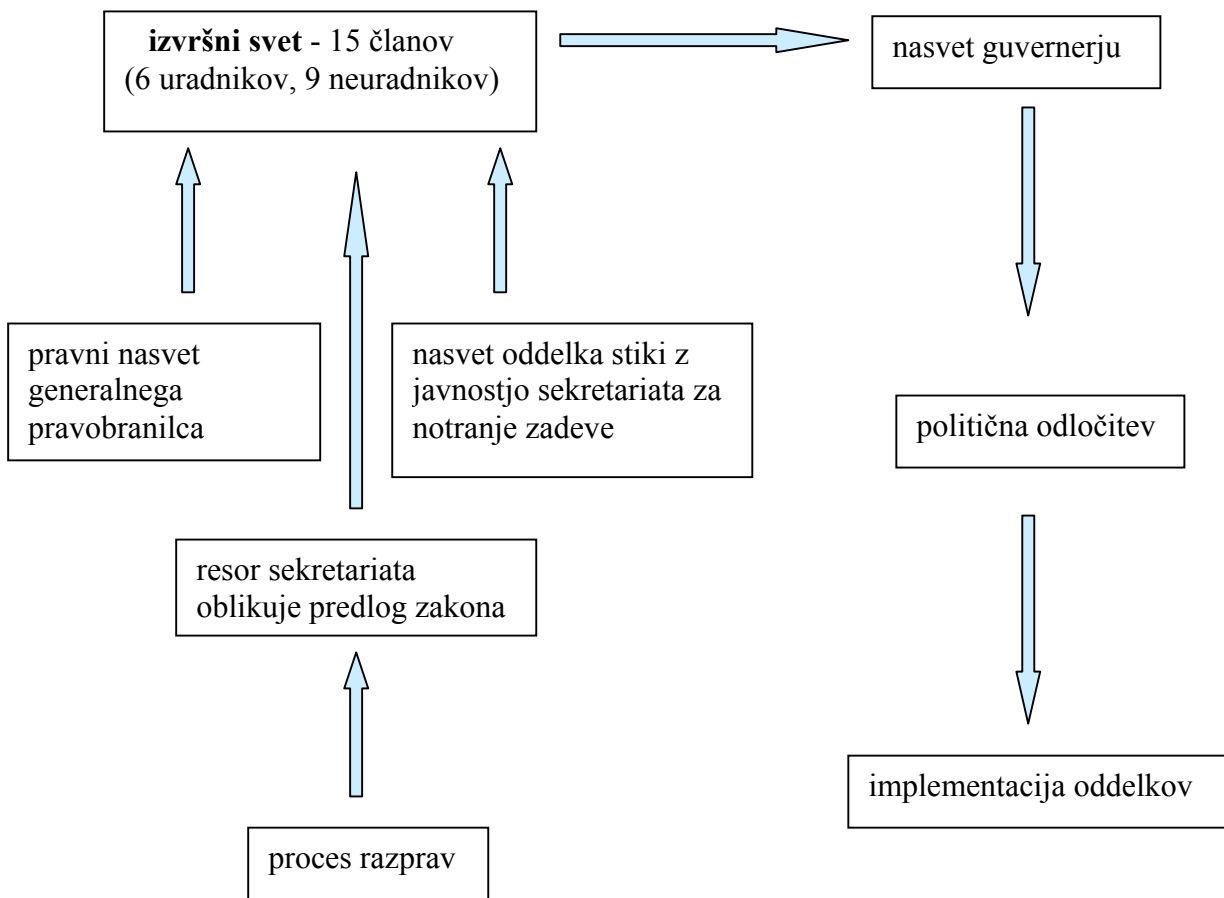
(ostali subjekti) - odgovorni za
politike in njene implementacije
na določenih področjih

55 IZVRŠNIH ODDELKOV IN AGENCIJ, od tega jih je 53 odgovornih resorjem sekretariatov glede implementacije politik

Slika 5.2: **ZAKONODAJNI PROCES LETA 1983** (Vir: Hook, 1983: 496)

Slika 5.3: *PROCES SPREJEMANJA POLITIK LETA 1983* (Vir: Hook, 1983: 495)

Tako kot v Veliki Britaniji je bila tudi v Hong Kongu oblast razdeljena na zakonodajno, izvršno in sodno vejo oblasti, vendar sodna oblast v Hong Kongu ni delovala povsem neodvisno. Sodišča v Hong Kongu so bila, kljub delovanju po zakonih Hong Konga, zavezana upoštevati zakone Velike Britanije (Hook, 1983: 494).

Hong Kong sam ni imel nadzora nad svojo ustavo. Prav tako je Velika Britanija ohranila nadzor nad administracijo Hong Konga na področju zunanjih zadev in oboroženih sil. Tudi moč podpisovanja sporazumov, ki se nanašajo na Hong Kong, ostal v rokah Velike Britanije. Vlada Hong Konga je lahko podpisovala le sporazume in pogodbe glede javnih zadev s provincialno vlado Kantona, z drugimi državami pa le v primeru industrijskih in komercialnih dejavnosti (Hook, 1983: 494).

5.2. SOCIALNO VARSTVO, IZOBRAŽEVANJE IN ZDRAVSTVO

Socialno varstvo je bilo osnovno in praviloma je pomagalo tistim, ki so to potrebovali, težjim invalidom ali starejšim od 70 let. Kot na Kitajskem je tudi v Hong Kongu po konfucijanskem vzoru družina tista, ki skrbi za udobje in človeško toplino starim in mladim, ki pomaga bolnim, in na katero se človek obrne, ko je v težavah. Za starejše ljudi še danes v večini primerov skrbi družina, za dom ostarelih pa se odločijo le redki (Baker, 1983: 474).

Izobraževanje je bilo brezplačno in je bilo obvezno do konca tretjega leta srednje šole, vendar se je veliko družin odločilo plačati visoko šolnino za nadaljevanje izobraževanja njihovih otrok (Baker, 1983: 474).

Zdravstvo kot izobraževanje je le delno upravljala država, delno pa je bilo privatno. Državne klinike in bolnišnice ne bi zmogle same opraviti z zahtevami prebivalcev. Predvsem so se trudile pomagati le revnejšim prebivalcem. Državno zdravstvo je bilo subvencionirano s strani države, vendar so bile čakalne vrste zelo dolge in veliko ljudi je menilo, da oskrba ni tako kvalitetna kot v privatnem zdravstvu. Poleg te medicine pa je v Hong Kongu prisotna tudi tradicionalna kitajska medicina in akupunktura, ki je med prebivalci Hong Konga zelo priljubljena (Baker, 1983: 474).

Socialni sistem, zdravstvo in izobraževalni sistem se do danes niso spremenili, saj je to določeno v Temeljnem zakonu Hong Konga.

6. POGAJANJA MED VELIKO BRITANIJO IN LR KITAJSKO GLEDE POLOŽAJA HONG KONGA PO LETU 1997

Prihodnost Hong Konga je pred letom 1997 predstavljala svojstveno mednarodno dilemo. O usodi Hong Konga, ki je bil tretji največji finančni center na svetu, vitalna sila, ki proizvaja blaginjo novih industrializiranih držav vzhodne Azije, se je odločalo brez neposredne udeležbe drugih vlad in finančnih institucij, na katere bi imela nadaljnja usoda Hong Konga velik vpliv. Podpisniki pogodbe, Velika Britanija in LR Kitajska, sta sami odločili o njegovi nadaljnji usodi.

Argument, da bo Velika Britanija odločna pri ohranjanju dotedanega statusa Hong Konga, je temeljil na dolgoletni britanski tradiciji po spoštovanju njenih odgovornosti do prebivalcev kolonije. Dokaz za bolj omejeno britansko odločitev je po mnenju Luciana W. Pyea videti v pomanjkanju zanimanja v Hong Kongu ter v Zakon o državljanstvu (Nationality Act) iz leta 1981, v kateri prebivalci Hong Konga ne izražajo nobene zahteve po dovoljenjih za bivanje v Veliki Britaniji, hongkonški študentje so na britanskih univerzah klasificirani kot tuji ter naraščajoča tendenca, da Hong Kong ne predstavlja več ponosa, temveč gospodarskega tekmeča, ki zahteva večje tekstilne kvote (Pye, 1983: 456).

Velika Britanija se za Hong Kong ni preveč zanimala, ker praktično ni imela več nobene gospodarske koristi od upravljanja Hong Konga in se zato ni pripravila na bodoča pogajanja glede prihodnosti Hong Konga. Laburistična stranka Velike Britanije je bila pripravljena celo opustiti celotno zadevo in Hong Kong prepustiti LR Kitajski brez kakršnih koli zahtev. Na drugi strani pa se je Kitajska osredotočila le na prihodnost Hong Konga. Njen cilj je bil, da LR Kitajska ne bi motila gospodarstva Hong Konga, želela je le, da bi vloga Hong Konga pomagala pri modernizaciji celinske Kitajske (Pye, 1983: 457).

Nobena vlada po dinastiji Qing ni priznavala podpisanih nepravilnih pogodb vsiljenih s strani Velike Britanije in je vedno znova razlagala svoja stališča, da je Hong Kong vendarle kitajsko ozemlje. Svoje in kitajsko stališče pa je 10. marca 1972 orisal tudi Huang Hua, kitajski predstavnik v Združenih narodih, v svojem pismu posebnemu odboru za kolonializem Združenih narodov (United Nations Special Committee on Colonialism) (Cheng, 1982: 477).

"Vprašanje Hong Konga in Makaa spada v kategorijo vprašanj, ki so rezultat nepravilne pogodbe, katero so imperialisti vsilili Kitajski. Hong Kong in Makao sta del kitajskega ozemlja, okupirana s strani britanske in portugalske oblasti. Sporazum glede statusa Hong Konga in Makaa določa, da sta ozemlja popolnoma znotraj kitajske suverenosti in nikakor ne spadata v običajno kategorijo o kolonialnem teritoriju. Kakorkoli že, ti dve ozemlji ne bi smeli biti na seznamu kolonialnih območij, ki jih pokriva deklaracija, ki odobrava neodvisnosti kolonialnih držav in prebivalcev. Kitajska vlada je neprestano trdila, da bi se moralo vprašanje rešiti na ustrezen način, ko bodo okoliščine prave (Cheng, 1982: 477)."

Zaradi razlogov, ki jih je Huang navedel v pismu, je kitajska delegacija nasprotovala, da se Hong Kong in Makao uvrstita na listo kolonialnih ozemelj, katere pokriva deklaracija, ki odobrava neodvisnosti kolonialnih držav in prebivalcev ter zahteva, da se ti dve ozemlji izbrišeta iz kategorije tako imenovanega kolonialnega ozemlja in iz vseh ostalih dokumentov Združenih narodov. Posebni odbor za kolonializem je 15. junija 1972 sprejel odločitev in odstranil Hong Kong in Makao z liste kolonij Združenih narodov. To poročilo je bilo 8. novembra 1972 potrjeno (Cheng, 1982: 477).

6.1. ZAČETEK POGAJANJ

Ko so konec 70-ih Britanci pričeli poizvedovati kakšne namene ima Kitajska s Hong Kongom, jim je kitajski premier Hua Guofeng 7. oktobra 1979 odgovoril:

"Trenutno je naš odnos z Veliko Britanijo in britansko oblastjo v Hong Kongu dober. Mislimo, da se bo preko pogajanj vprašanje o Hong Kongu, Kowloonu in Novem ozemlju razrešilo na zadovoljiv način. Lahko pa rečem, da bomo, ne glede na rešitev vprašanja, razmislili o interesu investitorjev na tem območju (Cheng, 1982: 477)."

S tem govorom je kitajski premier pomiril mnogo tujih gospodarstvenikov in podjetnikov, ki so takrat vlagali v Hong Kong, pojavile pa so se prve polemike, da Kitajci bolj skrbijo za tujce (kot investitorje) kot za lokalno prebivalstvo Hong Konga (kot bodoče kitajske državljanke).

Med obiskom Margareth Thatcher 22. septembra 1982 v Pekingu so se pričeli prvi formalni pogovori med Veliko Britanijo in Kitajsko glede položaja Hong Konga po letu 1997. London je bil pod pritiskom hongkonške podjetniške skupnosti, kajti navadno se večina pogodb podpisuje za obdobje 15 let, končni rok pa se je neverjetno hitro približeval. Britancem se je zdelo primerno, da v pogajanjih pričnejo s podrobnostmi v sporazumih s katerimi so pridobili Hong Kong. Kitajska vlada je zavrгла vse predloge s strani Londona, zato so pričeli s političnimi argumenti glede statusa Hong Konga, ki pa so povzročili zmedo v hongkonškemu podjetniškemu svetu. Britanci so začeli zagovarjati dejstvo, da je Hong Kong del Kitajske in ne del Velike Britanije (Pye, 1983: 458).

Še pred pričetkom uradnih pogajanj je bila z britanske strani dana prva specifična ponudba, da se Velika Britanija odreče vsakršni pravici do otoka Hong Kong, Kowloona in otoka Stonecutters, v zameno pa naj uradni Peking dovoli Novemu ozemlju, da je še naprej del svobodnega mesta Hong Kong. Kitajski guvernir je takoj odklonil takšno lahko rešitev in izjavil, da so vse podpisane nepravilne pogodbe za Kitajsko nične in neveljavne. Kitajski položaj glede treh pogodb je bil jasno dan ministrski predsednici Thatcherjevi med njenimi sestanki z Deng Xiaopingom in Zhao Ziyangom v Pekingu (Pye, 1983: 458-59).

Iz Pekinga je Thatcherjeva pot nadaljevala v Hong Kong, kjer je izjavila, da ima Velika Britanija moralno odgovornost do prebivalcev Hong Konga. Kitajci pa so izjavili, da jih moti domneva, da želi Kitajska od Hong Konga pridobiti le materialne koristi, Velika Britanija pa se zanima samo za blaginjo prebivalcev Hong Konga (Pye, 1983: 459).

Peti Narodni ljudski kongres LR Kitajske je decembra 1982 sprejel 31. člen kitajske ustave. Tako nova kitajska ustava dovoljuje uradnemu Pekingu vzpostaviti Posebno administrativno regijo (Special Administrative Region), če je le to potrebno, ta pa bo imela več neodvisnosti kot tista v Tibetu ali Notranji Mongoliji (Pye, 1983: 464).

Zaradi vprašanja ponovne združitve Tajvana, je bilo malo verjetno, da bi uradni Peking dopustil Hong Kongu, da se upravlja sam. Uradni Peking je zatrdil, da ne bo toleriral izvoljene vlade Hong Konga, kajti bal se je vmešavanja Tajvana. Največ avtonomije, ki jo je Hong Kong lahko pričakoval, je bila kitajska ponudba za hongkonško-kitajskega guvernerja, ki bi ga izbral uradni Peking, in za zakonodajni svet, ki bi ga prav tako oblikoval uradni Peking (Pye, 1983: 465).

Na sprejem novega člena kitajske ustave se je odzval Fei Yiming, urednik pro-pekinškega časopisa v Hong Kongu in član nacionalnega ljudskega kongresa LR Kitajske, in nekoliko pomiril prebivalce Hong Konga (Pye, 1983: 462):

"Ali niso neki ljudje rekli, da Kitajci ne morejo dobro upravljati Šanghaja? Dejstva kažejo, da so Kitajci sposobni dobro upravljati Šanghaj. Če lahko dobro upravljajo Šanghaj, lahko tudi dobro upravljajo Hong Kong (Pye, 1983: 462)."

Kraj skrivnih pogajanj o prihodnosti Hong Konga, ki so se pričela v začetku oktobra 1982, je bil Peking. Britanci so izbrali impresivno ekipo, ki jo je vodil njihov veleposlanik na Kitajskem, sir Percy Cradock, sodelovali so še lord MacLehose, ki je bil guverner Hong Konga od leta 1971 do 1982, namestnik pomočnika ministra Alan Donald ter bivši politični svetovalec vlade v Hong Kongu in politični svetovalec Robin McLaren. Vodja kitajske strani je bil Zhang Wenjin, ki je leta 1983 zapustil mesto vodje, ker je postal veleposlanik v Washingtonu (Pye, 1983: 458).

Pye v svojem članku v reviji *The China Quarterly* pravi, da je britansko mnenje pred pogajanjem odražalo dominantne poglede na trgovsko skupnost Hong Konga, ki je želela nespremenjeno prihodnost tudi po letu 1997. Ta želja trgovske skupnosti Hong Konga pa bi bila bolj uresničljiva, če bi Kitajska in Velika Britanija dosegli neke vrste kompromis glede pogodbe (Pye, 1983: 458).

Na prvih skrivnih pogajanjih leta 1982 je Kitajska zahtevala dve stvari: prvič, da se Kitajski priključi vseh 409 kvadratnih milj Hong Konga in ne samo 375 kvadratnih milj, ki pokrivajo Novo ozemlje pod najemom, in sicer nič kasneje od leta 1997. Drugič pa, da ni nobenega ločevanja med suverenostjo in jurisdikcijo (Pye, 1983: 465).

Najboljša kupčija, ki so jo Britanci lahko ponudili Kitajcem je bil odstop suverenost še pred letom 1997 v zameno za ureditev, ki se bo izvajala tudi po letu 1997. Za idejo, da bi bil Hong Kong neodvisno mesto kot Singapur, Kitajska ni hotela niti slišati (Pye, 1983: 466).

Kitajci so pričeli z govoricami, da bo tranzicija postopna in ne bo imela nobenega vpliva na gospodarstvo Hong Konga. Iz tega lahko sklepamo, da so imeli Kitajci že takrat točen načrt za 25-letno tranzicijsko obdobje v Hong Kongu, ki bi ga upravljal odbor, sestavljen iz

prebivalcev Hong Konga, katere bi izbral uradni Peking. Britanski uradniki bi ostali na svojih mestih, hongkonški Kitajci pa bi napredovali. Te govornice so napovedovale, da se Kitajci ne nameravajo pogajati o suverenosti celotnega Hong Konga, kajti celotno ozemlje je nesporno Kitajsko. Pogajanja bi bila možna le glede administrativnih prenosov (Pye, 1983: 460).

Ker se nasprotni strani nikakor nista mogli sporazumeti, je Hu Yaobang 27. junija 1983 kljub tajnosti pogovorov obvestil javnost in s tem ujezil britansko stran (Pye, 1983: 459):

"Deng Xiaoping je zagrozil Thatcherjevi, da če Kitajska in Velika Britanija do konca leta 1984 ne bosta prišli do skupne rešitve, bo Kitajska objavila svojo lastno rešitev (Pye, 1983: 459)."

Kitajska naj bi potrebovala Hong Kong zaradi trgovine s tujino. To je bil argument predstavnikov tržne komisije Hong Konga približno 20-im državam na sestanku januarja 1983. Vendar pa pomembnost trgovine s tujino poudarjajo predvsem zainteresirane politične stranke Velike Britanije in Hong Konga, ne pa tudi LR Kitajske (Pye, 1983: 461).

Z ustanovitvijo ekonomskih con na jugu Kitajske, so bili Kitajci korak bliže Hong Kongu. Z uspešnostjo ekonomskih con Zhuhai in Shenzhen, so Kitajci mislili, da lahko dobro upravljajo tudi s Hong Kongom. Ob neuspehu pa bi bili ljubosumni na Hong Kong in bi ga le zato za vsako ceno hoteli priključiti Kitajski.

6.2. NADALJEVANJE IN ZAKLJUČEK POGAJANJ

Nova pogajanja oziroma drugi krog pogajanj glede Hong Konga se je pričel julija 1983 med kitajsko skupino pogajalcev, katero je vodil Yao Guang (namestnik zunanjega ministra) ter britansko skupino, katero je vodil Percy Cradock (britanski veleposlanik na Kitajskem) s pomočjo Edwarda Youde-ja (guvernerja Hong Konga) (Shipp, 1995: 44).

Zaradi povečanega pritiska glede zblíževanja je 28. aprila 1984 Kitajska izdala prvi osnutek verzije Temeljnega zakona Hong Konga in s tem zaključila triletno obdobje razvoja tako imenovane mini ustave, ki zagotavlja avtonomijo na področju kulture, trgovine, gospodarskih in političnih zadev po letu 1997. Dokument je razvil odbor 59-ih članov, ki jih je izbrala

Kitajska, vključno s 23 člani iz Hong Konga. Podobno skupino imenovano Posvetovalni odbor Temeljnega zakona z 180-imi člani pa so ustanovili v Pekingu leta 1985, da bi razpravljali in analizirali javno mnenje v Hong Kongu glede ukrepov Temeljnega zakona. Pogajanja so se nagibala vedno bolj v prid Kitajske (Shipp, 1995: 66).

Britanska in kitajska stran tudi po drugem krogu pogajanj nista našli skupnega jezika, zato je drugemu krogu sledil še tretji, tretjemu četrti in tako so se formalna pogajanja o položaju Hong Konga po letu 1997 zaključila šele v 22. krogu, in sicer s podpisom Skupne deklaracije leta 1984. S podpisom deklaracije je celotno ozemlje Hong Konga prevzela Kitajska in ustanovila Posebno administrativno regijo Hong Kong.

Temeljni zakon Hong Konga so 4. aprila 1985 z manjšimi spremembami sprejeli člani kitajskega Nacionalnega ljudskega kongresa LR Kitajske v Pekingu in s tem zagotovili Hong Kongu tako imenovano mini ustavo (Shipp, 1995: 83).

6.3. POGAJANJA Z VIDIKA PREBIVALCEV HONG KONGA

Velika Britanija se je po prvem krogu pogajanj pričela pripravljati na najhujše, in sicer vrnitev Hong Konga nazaj Kitajski ter pričela zmanjševati svoje odgovornosti koloniji. Po drugi strani pa je upala, da se bo oblikovala zveza Kitajska-Hong Kong-Velika Britanija, kjer bo Hong Kong deloval kot vez oziroma posrednik med Kitajsko in Veliko Britanijo (Cheng, 1982: 479-80).

Novi britanski Zakon o državljanstvu (ki je stopil v veljavo 1. januarja 1983) dokazuje zmanjševanje britanske odgovornosti do Hong Konga. Glede na Zakon o državljanstvu naj bi 2,6 milijona Kitajcev v Hong Kongu, ki so registrirani kot britanski državljani, dobili status prebivalca oziroma državljana britanskega odvisnega ozemlja Hong Kong. To pomeni, da ko bi Hong Kong postal britansko odvisno ozemlje, bi ti ljudje ostali brez države. Ta zakon ne vpliva le na nacionalnost in status prebivalcev Hong Konga, temveč tudi izraža obnašanje britanske vlade do politične prihodnosti kolonije (Cheng, 1982: 480).

Zaradi sprejetja novega britanskega Zakona o državljanstvu so postajali prebivalci Hong Konga vedno bolj negotovi glede svoje prihodnosti, zato so pričeli migrirati v tujino, mnogi

pa so začeli vlagati v nepremičnine v Kanadi in ZDA. Večina ljudi, ki je migrirala v druge države so bili izobraženci. Njihove poklicne možnosti po emigraciji so bile kot tujcem omejene; niso se smeli udeleževati v politiki in javnih zadevah v državah, kjer so prebivali (Cheng, 1982: 480).

Prebivalci Hong Konga so imeli malo moči ali vpliva na spremembe, ki bi lahko vplivale na njihova življenja in prihodnost. Glavna oblika lokalne participacije je bila omejena na neposredne volitve v nepomemben mestni svet in okrajni odbor, na pisanje pisem urednikom časopisov, izjavljanje mnenj na radijskih talk showih ipd. (Shipp, 1995: 2). Prebivalci Hong Konga niso mogli sami izbrati svojih predstavnikov, ki bi zagovarjali in varovali njihove interese. Tudi če bi lahko izvolili predstavnike, Kitajska in Velika Britanija ne bi sprejela njihovega pravnega statusa in jim ne bi dopustila sodelovati. Celo pogajanj o nadaljnji usodi Hong Konga so se lahko udeležili le predstavniki Velike Britanije in Kitajske. Tako so pogajanja potekala brez neposrednih predstavnikov Hong Konga. Prebivalci Hong Konga so bili o pogajanjih obveščeni šele takrat, ko so bile vsi dogovori med Kitajsko in Veliko Britanijo že sklenjeni (Cheng, 1982: 481).

Prebivalci Hong Konga so se začeli zavedati svojih pravic in dolžnosti šele ob povečanem številu izobraženega prebivalstva. Zahteve po udeležbi v procesu sprejemanja politik in nadzoru administracije so začele naraščati. Vlada Velike Britanije je Hongkonžanom vedno zatrjevala, da Kitajska, da se v Hong Kongu uvedejo kakršnekoli politične reforme, zato se ni nihče upal predlagati kakršnokoli spremembo v ureditvi Hong Konga (Cheng, 1982: 487).

Spomladi leta 1984 so se zbrali politični aktivisti z željo po uvedbi demokratizacije in političnih reform. Tako se je oblikovalo Hongkonško ljudsko društvo (Hong Kong People's Association) ter Društvo za demokracijo in pravice (Association for Democracy and Justice). V upanju po reformah pozitivnih za Hong Kong so se zbrali tudi študentje in napisali pismo oziroma prošnjo. Pismo Študentske zveze Hong Konga (9. avgusta 1980), ki je padlo na gluha ušesa britanske oblasti, pravi (Cheng, 1982: 487):

"Zaradi notranjih sprememb v zadnjih letih v Hong Kongu, se je oblikovalo veliko število gibanj, ki se borijo za pravice lokalnega prebivalstva. Temeljni cilji teh spontanih gibanj so primerne plače, napredek v socialnem skrbstvu in življenjskem okolju ter participacija v vladi in nadzor vlade. Takšne reforme ne bodo spremenile statusa Hong

Konga, niti ne bodo vplivale na interes milijarde Kitajcev na Kitajskem. Kitajska vlada mora razumeti potrebe in zahteve prebivalcev Hong Konga ter sprejeti pozitiven odnos do teh gibanj (Cheng, 1982: 487)."

Kitajska je imela glede Hong Konga točno določen cilj. Dokler je kitajska vlada vztrajala pri tem, da je Hong Kong del Kitajske, ni bila za kitajske voditelje sprejemljiva nobena oblika plebiscita ali referendum, ali celo ponudba, da bi Hong Kong postal ozemlje pod okriljem Združenih narodov. Joseph Cheng (1982: 482) meni, da to ni le v nasprotju z dejstvom, da je Hong Kong del Kitajske, temveč bi opogumilo ljudi na Tajvanu in Tibetu, da bi izrazili podobne zahteve. Poleg tega bi neodvisni Hong Kong lahko padel v roke sovražnim tujim vplivom, kar bi predstavljal nevarnost tik pred vrati Kitajske (Cheng, 1983: 482).

Kitajski voditelji so dajali prednost programu modernizacije Kitajske (štiri modernizacije), zato bi bila gospodarska korist dobljena od Hong Konga toliko več vredna. Prebivalci Hong Konga so toplo pozdravljali tezo o štirih modernizacijah. Ugajala jim misel na to, da bi bili del modernizacije Kitajske in pripomogli k večji gospodarski koristi Kitajske in hkrati Hong Konga (Cheng, 1982: 482).

Večina prebivalcev Hong Konga se je vedno smatra za Kitajce, zato so upali, da bodo nekoč spet videli močno veliko Kitajsko. Le-ti so podpirali kitajsko mnenje o Hong Kongu; da je del Kitajske in da se bo vrnil kitajskemu ozemlju, ko bo pravi čas. Še vedno pa je nekaj Hongkonžanov upalo, da bo obstoječe stanje zavedno ostal nespremenjen ter da bi bil najem Novega ozemlja pozabljen ali pa podaljšan za nedoločen čas.

Kljub veliki podpori večine Hongkonžanov se Kitajska ni obnašala do vseh prebivalcev Hong Konga enako. Kitajska vlada je prebivalce Hong Konga vedno smatrala kot sonarodnjake, vključno s tistimi, ki so posedovali britanski potni list. Medtem ko so le-ti lastniki britanskih potnih listov potovali na Kitajsko, njihove potne liste niso sprejemali kot veljavne potne dokumente (Cheng, 1982: 486).

7. SKUPNA DEKLARACIJA LETA 1984

Sino-britanski sporazum, ki sta ga 19. decembra 1984 podpisala kitajski ministrski predsednik Deng Xiaoping in ministrska predsednica Velike Britanije Margareth Thatcher v Pekingu, vsebuje bistveni dokument Skupno deklaracijo (Joint Declaration) sprejeto s strani vlade LR Kitajske ter vlade Velike Britanije in Severne Irske o položaju Hong Konga po letu 1997 ter tri anekse. Aneks I govori o kitajskih temeljnih politikah, ki se tičejo Hong Konga (Elaboratin by the Government of People's Republic of China of Its Basic Policies Regarding Hong Kong), aneks II o sino-britanski Skupni skupini za stike (Sino-British Joint Liaison Group) ter aneks III o najemu zemlje (Land leases). Obe vladi sta si, po podpisu sporazuma, izmenjali tudi memorandume o potnih dokumentih nekaterih prebivalcev Hong Konga (The Hong Kong Solution, 1985: 50-51).

Sporazum sta obe strani dosegli s preudarnim razmislekom o celotni situaciji in z dobrim sodelovanjem. Sporazum potrjuje, da bo kitajska vlada 1. julija 1997 spet prevzela suverenost nad Hong Kongom. Predstavlja tudi temeljne politike kitajske vlade glede Hong Konga in vsebuje podrobne dogovore, ki bodo zagotovile stabilnost in blaginjo Hong Konga.

Uspešni dogovor glede Hong Konga se popolnoma dopolnjuje s temeljnimi interesi kitajskega prebivalstva, vključno s kitajskimi prebivalci v Hong Kongu (The Hong Kong Solution, 1985: 51).

Končni cilj sino-britanskih pogajanj je bil potrditi vrnitev Hong Konga Kitajski. Po dolgih pogovorih sta se obe strani družno odločili predstaviti rešitev v Skupni deklaraciji. Prvi del pravi: "kitajska vlada razglša priključitev ozemlja Hong Konga (vključno z otokom Hong Kong, Kowloonom in Novim ozemljem) kot splošno težnjo kitajskega naroda ter da se je odločila zopet prevzeti suverenost nad Hong Kongom z dnem 1. julija 1997" (The Hong Kong Solution, 1985: 59-60).

Drugi del pa pravi: "britanska vlada bo vrnila Hong Kong LR Kitajski z dnem 1. julija 1997" (The Hong Kong Solution, 1985: 59-60).

Po ustanovitvi LR Kitajske je kitajska vlada vedno znova razlagala svoja stališča, da je Hong Kong vendarle kitajsko ozemlje in da Kitajska ni nikoli priznala treh nepravilnih pogodb, vsiljenih s strani Velike Britanije. Vendar pa je bila kitajska vlada dosledna pri svojih

politikah, da reši ta problem stran od zgodovine ter s pogajanjem, poleg tega pa je želela ohraniti obstoječe stanje v Hong Kongu.

Po besedah nekdanje britanske poslanke v zakonodajnem svetu Hong Konga Lydie Dunn, ki pravi, da je bil sporazum, kljub temu, da se primarno nanaša na Hong Kong v obdobju po letu 1997, pomemben tudi za obdobje do leta 1997. Velika Britanija je nadaljevala z izključnim upravljanjem Hong Konga do leta 1997, nato pa se obstoječi sistem ne bo spreminjal še 50 let. Ta sporazum je razblinil vse negotovosti glede takojšnje prihodnosti Hong Konga, predvsem glede gospodarstva. Gospodarstvo Hong Konga ostaja odprto za tuje vlagatelje, nad katerimi ima le malo oziroma sploh nima nadzora. Področje, ki bi lahko povzročilo zmanjšanje ranljivosti Hong Konga je povečanje izvoza na Kitajsko (Dunn, 1985: 201).

Skupna deklaracija v prvem delu določa, da sta vlada in zakonodajno telo Hong Konga sestavljena iz lokalnega prebivalstva. Izvršnega predsednika imenuje Centralna ljudska vlada LR Kitajske na podlagi izbora na volitvah ali lokalnega dogovora. Zakonodajno telo se izbere na podlagi volitev. Ena izmed nalog britanske vlade je bilo obdržati močno in učinkovito vlado do leta 1997. Takratni sistem, kjer so vladali imenovani člani, se je bistveno spremenil, in sicer v sistem, kjer vladajo izvoljeni člani prebivalcev Hong Konga (Dunn, 1985: 202).

Še preden je deklaracija prišla v javnost se je osnovalo zakonodajno telo. Do leta 1997 je morala biti na oblasti predstavniška vlada, ki je zagotavljala neovirano tranzicijo v letu 1997 iz položaja britanskega odvisnega ozemlja na nov položaj kitajske posebne administrativne regije. Kot odločitve o izvolitvi zakonodajne oblasti, so morale biti sprejete podobne odločitve glede razmerja med zakonodajno oblastjo z izvoljenimi člani ter izvršno oblastjo in administracijo. Te odločitve so morale biti sprejete in izvedene še pred letom 1997, vendar se zaradi pomembnosti teh odločitev ni prehitelo (Dunn, 1985: 202).

V svojem članku v reviji *International Affairs*, Lydia Dunn pravi, da sporazum izpolnjuje svoje cilje glede na obdobje po letu 1997, kot tudi po svojem namenu, vsebini in obliki. Je deskriptiven, pravno zavezuje, njegovi pogoji pa se odražajo tudi v Temeljnem zakonu, ki je neke vrste ustava Posebne administrativne regije Hong Konga. Sporazum ima tako mednarodne kot bilateralne razsežnosti. Omogoča ohranitev kapitalističnega gospodarskega in trgovskega sistema, ki se je že poprej izvajal v Hong Kongu. Nekateri deli kot so prispevati k gospodarskemu uspehu Hong Konga, lastninske pravice, pravica o pridobitvi, uporabi ali

opustitvi ozemlja, so še posebej obvarovani v sporazumu. Prebivalcem Hong Konga sporazum omogoča, da bodo regijo upravljali njihovi izvoljeni predstavniki (Dunn, 1985: 202).

Deklaracija je bila med prebivalci Hong Konga dobro sprejeta, predvsem med poslovneži. Omogoča okvir, kjer sta socialna stabilnost in gospodarska blaginja omogočena (Dunn, 1985: 203).

Obe strani sta se sporazumeli, da je bila Skupna deklaracija usklajena s pravnimi procedurami obeh držav in je bila uradno podpisana pred koncem leta 1984. Skupna deklaracija je stopila v veljavo 30. junija 1985 v Pekingu, ko so bili ratifikacijski dokumenti izmenjani (The Hong Kong Solution, 1985: 62).

7.1. TEMELJNA DOLOČILA SKUPNE DEKLARACIJE

Po tretjem plenarnem sestanku 11. parlamentarnega centralnega odbora LR Kitajske, je Kitajska predstavila nove prioritete. Kitajsko prebivalstvo se je trudilo za realizacijo socialistične modernizacije, združitev Kitajske ter so nasprotovali hegemonizmu in varovanju svetovnega miru. Na dnevnem redu se je pojavilo tudi vprašanje Hong Konga. Kitajska temeljna politika o Hong Kongu je bila zopet prevzeti suverenost leta 1997, hkrati pa ohraniti stabilnost in blaginjo. Zato so kitajski voditelji po temeljitem razmisleku uvedli koncept "ena država, dva sistema" ter predlagali vrsto posebnih politik, ki se tičejo Hong Konga (The Hong Kong Solution, 1985: 53).

Koncept "ena država, dva sistema" pomeni, da se v Hong Kongu ne bo izvajala nobena oblika socializma, temveč bo Hong Kong ostal kapitalistično demokratična entiteta znotraj LR Kitajske, njegov sistem pa se ne bo spreminjal še 50 let po prevzemu leta 1997.

Novi člen (31.) kitajske ustave je omogočal pravno podlago za vzpostavitev Posebne administrativne regije v Hong Kongu z različnim sistemom in politikami od tistih na celinski Kitajski (The Hong Kong Solution, 1985: 54).

Premier Zhao Ziyang je 15. maja 1984 razložil bistvene točke kitajske politike glede Hong Konga v svojem vladnem poročilu na drugem sestanku 6. Narodnega ljudskega kongresa. Delegati so 30. maja 1984 Zhao-jevo poročilo podprli (The Hong Kong Solution, 1985: 54).

Kitajska politika glede Hong Konga vsebuje štiri glavne točke (The Hong Kong Solution, 1985: 54-58):

1. V skladu s kitajsko ustavo bo Posebna administrativna regija neposredno pod oblastjo Centralne ljudske vlade LR Kitajske. Posebna administrativna regija Hong Kong je lokalni okraj LR Kitajske. Medtem ko uživa visoko stopnjo avtonomije, Posebna administrativna regija Hong Kong ne bo nikoli neodvisna politična entiteta.

Narodni ljudski kongres je v okviru ustave uzakonil in razglasil Temeljni zakon Posebne administrativne regije Hong Konga. Posebna administrativna regija Hong Kong bo imela možnost lastnih lokalnih zakonov v skladu s Temeljnim zakonom ter po pravnih procedurah, vendar bo morala o tem poročati Narodnemu ljudskemu kongresu. Izvršni predsednik Posebne administrativne regije Hong Konga naj bi bil izbran preko volitev ali lokalnih razgovorov in naj bi ga imenovala Centralna ljudska vlada v Pekingu.

Hong Kong bo sam upravljal svoje finance, vendar bo moral o proračunu in končnih računih poročati Centralni ljudski vladi v Pekingu.

Zunanje zadeve in obramba so pomembne točke državne suverenosti, zato bodo odgovornost Centralne ljudske vlade. Čete, ki jih bo poslala Centralna ljudska vlada v Hong Kong z namenom obrambe, se ne smejo vmešavati v lokalne zadeve.

2. Posebna administrativna regija Hong Kong bo uživala visoko stopnjo avtonomije. Hong Kong bodo upravljali lokalni prebivalci.

Posebna administrativna regija bo uživala izvršno, zakonodajno in neodvisno sodno oblast, vključno z močjo končne razsodbe. Regija bo imela neodvisne finance, prihodki pa bodo porabljeni za lastne potrebe. Posebna administrativna regija lahko neodvisno sprejema politike, ki se navezujejo na gospodarstvo, trgovino, kulturo in izobraževanje v Hong Kongu.

Vlada Posebne administrativne regije Hong Kong naj bi bila oblikovana iz lokalnih prebivalcev, Centralna vlada pa naj ne bi pošiljala ljudi, ki bi upravljali Hong Kong. Med prebivalci Hong Konga je 98 odstotkov Kitajcev. Mnogo je razlogov za

gospodarsko blaginjo in razvoj Hong Konga, kjer pa pomembno vlogo igrajo tudi izobraženi in delavni hongkonški Kitajci.

Centralna ljudska vlada LR Kitajske bo Posebni administrativni regiji Hong Kong dopustila upravljanje na določenih področjih zunanjih zadev, predvsem na področju kulture in gospodarstva. Po principu, da za zunanje zadeve skrbi Centralna vlada, bo regiji dopuščeno ohranjanje in razvijanje gospodarskih ter kulturnih področij in pa sklepanje bilateralnih ali multilateralnih sporazumov s tujimi državami, regijami in mednarodnimi organizacijami, vendar pod imenom 'Hong Kong, Kitajska'.

3. V trenutnem socialnem in gospodarskem sistemu ter v načinu življenja prebivalcev Hong Konga ne bo nobenih sprememb. Zakoni, ki so sedaj v veljavi v Hong Kongu, bodo v bistvu ohranjeni.

Regija bo ostala kapitalistična in bo ohranila pravico do zasebne lastnine, ki bo zagotovljena z zakoni. Vse pravice in svoboščine omogočene v trenutnih zakonih v Hong Kongu se bodo nadaljevale, kot na primer svoboda govora in novinarstva, ki bo dokaj odprta po letu 1997. Dokler bodo ljudje spoštovali zakone in ne bodo poskušali sabotirati države, bodo lahko izražali svoje mnenje. Prebivalci Hong Konga imajo možnost svobodne izbire vere, verska telesa pa bodo lahko ohranjala stike z mednarodnimi verskimi organizacijami.

Zakoni, ki so v nasprotju s Temeljnimi zakonom Hong Konga, na primer tisti, ki predstavljajo kolonialno oblast ali izražajo kolonializem, se morajo izbrisati ali popraviti.

Hong Kong bo ostal svobodno pristanišče in neodvisno carinsko območje. Ohranil bo status mednarodnega monetarnega centra. Hongkonški dolar bo ostal v obtoku in bo svobodno v uporabi. Svoboden pretok kapitala bo zagotovljen.

4. Gospodarski interesi, ki jih imajo v Hong Kongu Velika Britanija in druge tuje države, bodo ostali obvarovani. Javni uslužbenci in policisti britanske ali druge narodnosti bodo obdržali svoje službe, njihove plače in dodatki pa ne bodo znižani.

Vlada Posebne administrativne regije Hong Kong lahko zaposluje državljane britanske ali druge narodnosti kot svetovalce ali kot drugačne funkcionarje, ki pa lahko zasedejo do najvišjega mesta namestnika vodje resorja. Seveda so lahko zaposleni le kot posamezniki in so odgovorni le vladi Posebne administrativne regije Hong Konga.

Britanske investicije v Hong Kongu bodo zavarovane z zakonom in bodo vzete v razmislek. Tako tudi gospodarske investicije drugih držav in regij, ki so zaključile gospodarske vezi s Hong Kongom.

Te temeljne politike glede Hong Konga so dolgoročni načrti. Ostale bodo nespremenjene še 50 let po ustanovitvi Posebne administrativne regije Hong Konga. To, da je Kitajska dopustila Hong Kongu, da ostane kapitalističen še nekaj let, po mnenju kitajske vlade, ne bo ogrozilo socializma na Kitajskem. Kitajska je velika država z milijardo prebivalcev. Kapitalizem v Posebni administrativni regiji Hong Kong le z nekaj milijoni prebivalcev in postavljena neposredno pod kitajsko oblast, ne bo ogrozila kitajskega socializma. V bistvu bo dovolila Hong Kongu uporabljati svoj priljubljen gospodarski položaj kot pomoč kitajskemu razvoju (The Hong Kong Solution, 1985: 57-58).

Temeljne politike kitajske vlade so bile napisane v tretjem delu sino-britanske Skupne deklaracije, podrobni zapiski pa so zapisani v aneksu številka I. Vse te politike so bile vključene tudi v Temeljni zakon Posebne administrativne regije Hong Konga (The Hong Kong Solution, 1985: 58).

7.2. ANEKSI K SKUPNI DEKLARACIJI IN MEMORANDUM O POTNIH LISTIH

Skupna deklaracija je oblika predstavljanja zadev, ki se tičejo suverenosti in administracije in so podrobneje razložene v aneksih. Širše je deklaracija mednarodna pogodba v drugačni obliki in je del mednarodnega prava (http://www.info.gov.hk/basic_law/facts/index.htm).

Najem zemlje v Hong Kongu se nanaša na gospodarski razvoj in na interese lokalnega prebivalstva. Kitajska se je strinjala, da je britansko-hongkonška vlada lahko odobrila nove najemne pogodbe v tranzitnem obdobju, katerim bo rok veljavnosti potekel najkasneje čez 50 let po letu 1997. Vse najemne pogodbe odobrene strani britansko-hongkonške vlade in bodo potekle v letu 1997, so se lahko podaljšale še za 50 let brez dodatnih doplačil.

Aneks III k Skupni deklaraciji je namenjen posebej vprašanjem glede najema zemlje. Vsebuje provizije, ki se naj bi plačevale ob najemu zemlje ter kako razporediti prihodke od najema (The Hong Kong Solution, 1985: 59).

Zemljiška komisija, sestavljena tako iz britanskih kot tudi kitajskih uradnikov, je bila oblikovana v Hong Kongu, ko je Skupna deklaracija stopila v veljavo. Nadzira in preiskuje implementacijo provizij. V skladu z aneksom III, je morala britansko-hongkonška vlada dobiti potrditev od kitajske vlade, če je hotela najeti več ko 50 hektarov zemlje na leto ali če je želela črpati prihodke, ki so v lasti bodoče Posebne administrativne regije Hong Konga. Tako je bil ne le samo zagotovljen prihodek Posebne administrativne regije, ampak se je tudi ohranjal nadaljnji gospodarski razvoj Hong Konga (The Hong Kong Solution, 1985: 61).

Za zagotovljeno implementacijo sino-britanskega sporazuma in neboleč prehod oblasti v letu 1997, sta Kitajska in Velika Britanija oblikovali Skupno skupino za stike. Aneks številka II pravi, da bo ta skupina le skupina za stike in ne organ oblasti. Njene funkcije so voditi razprave o implementaciji Skupne deklaracije, razpravljati o tekočem prehodu vlade leta 1997 ter izmenjavati informacije in voditi razprave o tematikah za katere se strinjata obe strani. Skupna skupina za stike se je oblikovala, ko je Skupna deklaracija stopila v veljavo. Dobivali naj bi se najmanj enkrat letno v Pekingu, Londonu ali Hong Kongu (The Hong Kong Solution, 1985: 61). Skupina ima nalogo razjasniti dvoumnosti v sporazumu, razčistiti probleme, ki se pojavijo, oblikovati pobudo za proces konzultacij glede Temeljnega zakona ter pregledati ogromno mednarodnih sporazumov, ki bi lahko vplivali na kitajsko priključitev (Overholt, 1985: 259).

Nekateri Kitajci v Hong Kongu so posedovali potni list britanskega odvisnega ozemlja, vendar se jih je večina imela za Kitajce. Tako jih je smatra tudi LR Kitajska. Ti prebivalci so imeli takšne potne liste zaradi potovanja, podjetništva ali izobraževanja, vendar so imeli težave pri potovanjih na Kitajsko. Ko je bil sino-britanski sporazum uradno podpisan, je kitajska vlada izdala memorandum, ki v skladu s kitajskim narodnim zakonom zagotavlja, da so vsi Kitajci v Hong Kongu kitajski državljani ne glede na to ali imajo potni list britanskega ozemlja ali ne. Tistim Kitajcem v Hong Kongu, ki so se prej imenovali prebivalci britanskega odvisnega ozemlja, je dopuščeno uporabljati posebno potno dovoljenje za obisk tujih držav, ki ga izdala britanska vlada, poleg potnih listov in drugih potnih dokumentov, ki jih izdala vlada Posebne administrativne regije Hong Konga. Le-ti pa v Posebni administrativni regiji ali drugih delih Kitajske nimajo pravice do britanske konzularne zaščite. (The Hong Kong Solution, 1985: 55-56).

7.3. TEMELJNI ZAKON POSEBNE ADMINISTRATIVNE REGIJE HONG KONGA

Temeljni zakon je bil potrjen 4. aprila 1990 na 7. Centralnem ljudskem kongresu LR Kitajske. Je ustavni dokument Posebne administrativne regije Hong Kong in je stopil v veljavo 1. julija 1997. Temeljni zakon predpisuje delujoč sistem v Hong Kongu, ki zagotavlja implementacijo osnovnih politik LR Kitajske, ki zadevajo Hong Kong (http://www.info.gov.hk/basic_law/facts/index.htm).

Temeljni zakon temelji na treh načelih. Na načelu "ena država, dva sistema", ki omogoča, da bo kapitalistični sistem in demokratičen način življenja v Hong Kongu ostal nespremenjen še 50 let po prevzemu in da se nobena oblika socializma ne bo izvajala v Hong Kongu. Drugo načelo predpisuje Hong Kongu visoko stopnjo avtonomije, kar pomeni, da ima Hong Kong pristojnost nad vsemi političnimi zadevami, razen nad zunanjimi zadevami in obrambo. Tretje načelo je načelo samoupravljanja, ki omogoča prebivalcem Hong Konga, da sami upravljajo Hong Kong.

Hong Kong ima izvršno, zakonodajno in neodvisno sodno oblast. Moč končne rajsodbe ima vrhovno sodišče, ki lahko povabi k sodelovanju sodnike iz drugih zakonodajnih področij. Izvršna oblast in zakonodaja Hong Konga je sestavljena iz stalnih prebivalcev Hong Konga. Izvršni predsednik Posebne administrativne regije Hong Kong naj bi bil kitajski državljan, ne manj kot 40ih let, stalni prebivalec regije in prebiva v Hong Kongu nepretrgoma ne manj kot 20 let (<http://www.britishconsulate.org.hk>).

8. FAZA TRANZICIJE (OBDOBJE PO SPREJETJU SKUPNE DEKLARACIJE)

8.1. ZELENA KNJIGA

Po končanih pogajanjih ter po sprejemu Skupne deklaracije je Hong Kong stopil v fazo tranzicije. Med pogajaji, ki so vodila v oblikovanje Skupne deklaracije je kitajska vlada uporabila koncept samoupravljanja. Vlada Hong Konga je leta 1984 izdala Zeleno knjigo o bodočem razvoju predstavniške vlade v Hong Kongu. Joseph Cheng, bivši hongkonški poslanec v zakonodajnem svetu Hong Konga pod britansko oblastjo v svojem članku v reviji *International Affairs* navaja, da je bil glavni cilj Zelene knjige postopoma razviti vladni sistem, katerega oblast je zakoreninjena v Hong Kongu, ki je sposoben učinkovito predstavljati vidike prebivalcev Hong Konga in je bolj neposredno odgovoren prebivalcem Hong Konga (Cheng, 1987: 271).

V Zeleni knjigi se je vlada Hong Konga med drugim osredotočila tudi na demokratične reforme v Hong Kongu, kot so na primer neposredne volitve predstavnikov v zakonodajni svet (Shipp, 1995: 47).

Cheng (1987: 271) je bil mnenja, da je položaj, ki sta ga zavzeli obe vladi, dvignil moralo predvsem tistim, ki so podpirali politične reforme in demokratizacijo vlade v Hong Kongu. Celo navadni meščani brez kakršnihkoli interesov za politično participacijo so dojeli, da oblikovanje vlade Hong Konga z visoko stopnjo avtonomije pomeni napredek. Taka vlada je jamčila za ohranitev obstoječega stanja v Hong Kongu v tranzitnem obdobju 50 let po letu 1997.

Prav tako je Cheng (1987: 271) mnenja, da je po izdaji Zelene knjige nekaj podjetnikov javno nasprotovalo neposrednim volitvam v zakonodajni svet. Nekateri so celo izjavili, da bi raje videli, da uradni Peking imenuje predstavnike v zakonodajni svet, kot pa da so neposredno izvoljeni. Ti podjetniki so ščitili le svoje interese. Verjeli so v odkritost kitajskega vodstva in v njihovo zagotovilo za ohranjanje stabilnosti in blaginje. Bili so sigurni, da bodo kitajski voditelji spoštovali in ugodili njihovim interesom. Mnogi so bili mnenja, da bi bila vlada, imenovana v uradnem Pekingu, bolj stabilna in bolj predvidljiva kot pa izvoljena. Podjetniki so menili, da bi vlada, predlagana s strani uradnega Pekinga, imela več možnosti za

neposredni dialog s kitajskimi voditelji ter tako imela boljši položaj zoperstaviti se pritiskom kitajskih uradnikov iz provincialne vlade v Kantonu ali iz relevantnih ministrstev v Pekingu. Mlajša generacija in strokovnjaki v Hong Kongu so bili mnenja, da le izvoljena uprava lahko učinkovito ohranja mednarodni status območja in podpira interese svojih meščanov (Cheng, 1987: 271).

Kitajski voditelji so bili dokaj rezervirani glede političnih reform v Hong Kongu. Po izdaji Zelene knjige je kitajska vlada izjavila, da se ji ne zdi primerno, da britanska administracija v Hong Kongu uvede kakršnekoli politične reforme. Hongkonžani so nezadovoljstvo izrazili z Zeleno knjigo (Cheng, 1987: 272).

8.2. VOLITVE LETA 1985

Kitajska je sredi februarja 1985 izdala dve dovoljenji na področju bodočega političnega sistema Hong Konga, in sicer so povečali število posredno izvoljenih zakonodajnih sedežev iz 18 na 20 ter povečali iz 15 za 20 odstotkov število članov zakonodajnega sveta Hong Konga s tujim potnim listom (Shipp, 1995: 78).

Po podatkih bivšega poslanca zakonodajnega sveta Hong Konga, Josepha Chenga, so se volitve v okrajne odbore odvijale marca 1985, septembra istega leta so bile volitve v zakonodajni svet, marca leta 1986 pa so bile še volitve v mestni in regionalni svet.

Na volitvah za okrajni odbor marca 1985 so se pojavile mnoge koalicije znotraj okraja in med okraji. Skoraj vsaka politična skupina je podpirala manjše število kandidatov. Mnogo jih je doseglo zadovoljive rezultate. Uspešni kandidati so se zbrali iz različnih socialnih okolij. V Hong Kongu se je povečalo število strokovnjakov, socialnih delavcev in zaposlenih v izobraževanju. Število volivcev na volitvah za okrajni odbor je doseglo rekordno število 476 500 volivcev (Cheng, 1987: 273-74).

Volitve v zakonodajni svet septembra 1985 so temeljile na volilnem telesu, ki je bil sestavljen iz članov okrajnih odborov, mestnega sveta, začasnega regionalnega sveta in reprezentativnih volilnih okrožij. Stopnja politične mobilnosti je bila omejena, vendar so bile volitve pomemben korak k političnemu napredku v Hong Kongu. Izvoljenih je bilo 24 od 56 predstavnikov, ostale je imenoval guverner (Cheng, 1987: 273-74).

Sistem izbiranja političnih predstavnikov je leta 1985 buril duhove v samem Hong Kongu ter med Kitajsko in Hong Kongom. Do tedaj je Hong Kong vodil guverner izbran v Veliki Britaniji, 15 članov izvršnega sveta, zakonodajni svet in lokalni okrajni odbori. Ljudski vpliv na sistem se je širil preko društev in vrste svetovalnih svetov, ki so omogočali most med vlado in različnimi interesnimi skupinami. Kljub temu, da ta sistem vendarle ni bil tako demokratičen, so vladni voditelji trdili, da so prebivalci Hong Konga smatrali sistem za demokratičen, ker so definirali pojem demokratičen kot radodarnost, odgovorno vladanje in svoboda govora (Overholt, 1985: 259).

Izvoljeni okrajni odbori so igrali vlogo društev. Predstavniki funkcionalnih skupin v zakonodajnem svetu so imeli vlogo posvetovalnega telesa. Končna oblast je bila ločena od neposrednega ljudskega pritiska skozi vrsto posrednih volitev. Po marcu leta 1985 so bili okrajni odbori dvotretjinsko izvoljeni, ena tretjina pa jih je bila imenovanih. Septembra 1985 je zakonodajni svet pridobil veliko število posredno izvoljenih članov, vključno z nekaj izvoljenimi s strani volilnih okrajnih odborov, z nekaj izvoljenimi s strani funkcionalnih skupin (sindikati, odvetniki, zdravniki, socialni delavci, učitelji) ter nekaj izbranih iz mestnih in regionalnih svetov ter tudi uradnikov in imenovanih članov. Ta sistem posrednih volitev je bil leta 1987 ponovno pregledan (Overholt, 1985: 274).

Britanci so v Hong Kongu uvedli sistem imenovanja na ključne položaje v politiki in družbi. Vse je bilo odvisno od tega kako je bil izbran guverner in izvršni svet ter kakšen je bil odnos med guvernerjem, zakonodajnim in izvršnim svetom. En predlog je bil, da bi moral zakonodajni svet izvoliti izvršnega. Izvršni svet bi moral narediti seznam kandidatov za guvernerja, zakonodajni svet pa bi potem izbral enega izmed teh kandidatov. Uradni Peking bi nato sprejel izbranega guvernerja ali pa ne. Če bi bil izbran ta sistem in bi ga uradni Peking potrdil, bi se dvignile nove zahteve, da ministrski kabinet izvoli zakonodajni svet (Overholt, 1985: 274).

Od volitev v zakonodajni svet se je vsa pozornost obrnila na pričakujoče politične reforme v letu 1987, kjer so bile eno pomembnejših področij neposredne volitve v zakonodajni svet (Cheng, 1987: 275).

8.3. STRAH PREBIVALCEV HONG KONGA

Prebivalci Hong Konga so podpirali trditev, da je zблиževanje političnih reform in Temeljnega zakona Hong Konga bistvenega pomena za ohranitev stabilnosti in blaginje Hong Konga. Mnogo se jih je balo, da bo uradni Peking drugače interpretiral Skupno deklaracijo in Temeljni zakon, kot pa ljudje v Hong Kongu (Cheng, 1987: 279). Skrbelo jih je, da Kitajska ne bo popolnoma sprejela ali razumela prvega pogoja svobodnega kapitalističnega uspeha: svoboden tisk za točne informacije, svoboda gibanja, svoboda trženja, pravica do pogodb, svoboden pretok kapitala, zahodni pravni sistem in zahodni način izobraževanja (Overholt, 1985: 257). Mnogo ljudi je verjelo v iskrenost kitajskih voditeljev, vendar so kitajski uradniki vajeni socializma in enostrankarskega sistema. Medtem ko lahko sprejmejo neke vrste gospodarski pluralizem, bodo zelo težko sprejeli politični pluralizem in svobodno izražanje. V Hong Kongu so obstajale majhne skupine, ki so si želele, da bi Hong Kong postal neodvisna politična entiteta, vendar niso imele podpore skupnosti. Večina je podpirala vrnitev Hong Konga Kitajski. Le malo ljudi je bilo, ki bi si upalo upirati komunizmu (Cheng, 1987: 279).

Da bi se izognili paniki, nasilju ali finančni prekinitvi, so temeljni interesi potrebovali zagotovila. Posestniki, ki so jedro gospodarstva Hong Konga, so morali dobiti zagotovilo, da bodo njihovi najemi in hipoteke veljavni do konca najemnih pogodb. Kmetje in mali posestniki na Novem ozemlju so se bali, da bodo izgubili svojo zemljo zaradi razlastitve ali obdavčenja. Vlada je morala dajati zemljo v najem, da je lahko plačala račune. Strokovnjaki so potrebovali zagotovila, da si ne bi gradili svojih karier v Hong Kongu na pesku. Strahovi vseh teh skupin bi lahko privedli do pobega kapitala, emigracije, padca delnic in potencialnega nasilja tistih skupin, ki ne bi mogle preseliti svojega kapitala in družine v tujino (Overholt, 1985: 257).

Dokler bo Hong Kong ostal stabilen in bodo ljudje predani napredku, bo še vedno privlačen za vlagatelje, kajti hongkonško gospodarstvo sloni na tisočih lastnikih majhnih tovarn ter na njihovih profesionalnih in managerskih delavcih.

Hongkonško učinkovito gospodarstvo in stabilen socialni red sta temeljili na javni upravi in na policiji, predvsem na 2000-ih višjih javnih uradnikih in 6000-ih policistih, ki so bili izredno učinkoviti. Te skupine bi se takrat brez Velike Britanije počutile gole. Vodje lokalne kitajske administracije so čutili pomanjkanje vodstvenih izkušenj in socialnega prestiža višjih

vodij. Celo britansko politično vodstvo in administracija je zgubila na kvaliteti v zadnjih letih upravljanja Hong Konga. Višji javni uradniki so se zato bali, da jih bo Kitajska označila za britanske lakaje, da bi jih demokratična oblast v Hong Kongu odstavila in bi izgubili svoje pokojnine. Če bi ti strahovi vodili v množičen odhod oziroma odpoved, potem bi se znalo zgoditi, da bi se v Hong Kongu pojavila korupcija, stagnacija in nered (Overholt, 1985: 257).

Vsi ti strahovi so se leta 1984 razblinili. Podpis Skupne deklaracije leta 1984 je zagotavljal, da bo Hong Kong ostal finančna prestolnica Azije, vloga, ki si jo deli s Singapurjem. Prebivalci Hong Konga so z deklaracijo dobili pisno zagotovilo, da bo Hong Kong ostal glavno trgovsko in finančno središče ter velik pridelovalni in turistični center (Overholt, 1985: 258).

Kredibilnost sporazuma med Veliko Britanijo in Kitajsko je bil močno podprt z odločnostjo kitajskih voditeljev, ki so potiskali naprej gospodarski razvoj in načrt reform, kjer bi Hong Kong igral glavno vlogo ter da so bili pripravljene podpisati formalni mednarodni sporazum. Z uspešnim Hong Kongom je Kitajska želela pokazati med drugim tudi Tajvanu, da koncept "ena država, dva sistema" lahko koristi avtonomnemu, kapitalističnemu delu, ki je pod kitajsko suverenostjo (Overholt, 1985: 258).

Kitajska temeljna politika je bila, da se Hong Kong lahko upravlja sam, dokler se upravlja dobro. Uradni Peking je predlagal štiri kandidate za okrajne odbore, od tega enega iz delavske posvetovalne skupine, enega desničarja in dva neodvisna. Za Kitajce upravljati dobro pomeni upravljati donosno, upravljati brez nereda, ohranjati kitajsko finančno središče in zatirati nespodobne odnose proti pekinškim domačim in zunanjim interesom. Hong Kong se mora po kitajskem mišljenju upirati skušnjavi, da ne uporabi koncept svobodnega tiska skupaj s Tajvanom preširoko ali presvobodno. Uradni Peking pa se mora upreti skušnjavi, da zatre špekulativni izhod Hong Konga ali da poviša moralo. Obe strani sta zaenkrat spoštovali te tabuje (Overholt, 1985: 274).

Ne glede na okoliščine je Hong Kong v zadnjem desetletju postal najsvobodnejše mesto v Aziji in eno od treh najučinkovitejših področij za opravljanje finančnih poslov. Tajvan je tako reguliran, da ne more tekmovati. Singapur, ne glede na to, da je svobodnejši, je vendarle bolj nadzorovan kot Hong Kong. Prav tako je liberalizirana Japonska preveč nadzorovana in je kulturno ksenofobično okolje z nepremagljivo jezikovno oviro (Overholt, 1985: 274).

Kritična vloga Hong Konga je, da je bil vedno uvozno središče Kitajske. Kitajska vedno bolj potrebuje hongkonške specializirane finančne usluge in potrebuje Hong Kong kot zračno oviro za zahodno tehnologijo in izkušnje. Kitajska vedno bolj investira v nepremičnine Hong Konga in njegovo trgovino in postaja sistematično bolj odvisna od Hong Konga (Overholt, 1985: 275).

Vloga Hong Konga kot velikega izvoznega pridelovalnega centra pa se je ponovno vzpostavila. Trgovina cveti zaradi izvoza, na primer poceni kalkulatorjev na Kitajsko in sofisticiranih telefonskih orodij na Zahod. Hongkonška sofisticirana spretnost je velikokrat povezana s kitajsko poceni delavno silo z namenom, da bi povečali izvoz (Overholt, 1985: 275).

8.4. PRVE NEPOSREDNE VOLITVE V ZAKONODAJNI SVET HONG KONGA

Na volitvah v zakonodajni svet Hong Konga so zahtevali volilno registracijo, ki je bila težka naloga v skupnosti nevajeni volitev. Uradniki so predvidevali, da je bilo manj kot pol od 4ih milijonov volivcev registriranih do avgusta 1990 in le 30 odstotkov od registriranih je oddalo svoj glas na prejšnjih okrožnih volitvah. Leta 1991 je prvič 18 od 60-ih članov zakonodajnega sveta Hong Konga nastopalo na neposrednih volitvah. Prej je svetnike ali imenoval guverner ali pa so bili izvoljeni po funkcionalnih skupinah na primer učiteljev, pravnikov in podjetnikov (Shipp, 1995: 86).

Steve Shipp v knjigi *Hong Kong, China* pravi, da so prve neposredne zakonodajne volitve v Hong Kongu omogočale nekaj za vsakogar – mnenja, retoričnost, kampanje, soočanje, argumente in seveda participacijo. Šestnajst od osemnajstih izvoljenih sedežev so dobili pro-demokratski pristaši, dva sedeža so zasedli neodvisni ter pro-podjetniški kandidati. Ostalih 40 sedežev v zakonodajnem svetu so zasedli člani, katere je imenoval guverner oziroma posredno izvoljeni člani, katere so izbrale skupine. Te skupine se ločijo na področja zaposlitve na primer pravo, medicina in izobraževanje, kot tudi zaposleni na področju turizma, bančništva in drugih podjetniških vej (Shipp, 1995: 93).

Po podatkih Shippa (1995: 93) so bili rezultati volitev odraz volje prebivalcev Hong Konga. Volitev se je udeležilo le 39,2 odstotkov od 1,9 milijona registriranih volivcev, kar je bilo 10 odstotkov manj kot so pričakovali.

Eden izmed hongkonških pro-demokratskih vodij, 53-letni odvetnik in vodja pro-demokratskega gibanja Martin Lee, je dobil več glasov kot katerikoli od 53ih kandidatov za 18 sedežev zakonodajnega sveta (Shipp, 1995: 94).

Zakonodajni svet Hong Konga je decembra 1991 presenetljivo dovolil imenovanje tujih sodnikov na vseh 5 sedežev vrhovnega sodišča. Menili so, da bi na sodnike vrhovnega sodišča iz Kanade, Velike Britanije, ZDA in drugih držav bilo manj političnega pritiska pri odločitvah. Odločitve vrhovnega sodišča ne bi bile končne, temveč bi bile poslane v razmislek v Peking (Shipp, 1995: 95).

9. PATTEN IN NJEGOVE REFORME

Guvernerja Wilsona je julija 1992 zamenjal Chris Patten, član britanske konzervativne stranke, katerega je imenoval premier minister John Major (Shipp, 1995: 97).

”Tajfun Chris” je v svojem govoru kot guverner najbolj prestižne kolonije na svetu, izzval kitajske voditelje, ko je predlagal povečanje volilne participacije v Hong Kongu. Takoj je izzval kritiko s strani Kitajske, ki so označili njegove predloge kot neodgovorne in nepremišljene ter so opozorili, da je vsakršna sprememba pred letom 1997 kršitev Skupne deklaracije iz leta 1984 med Kitajsko in Veliko Britanijo. Dodali so še, da mora biti kakršenkoli predlog za reforme v Hong Kongu s strani Pattena pregledan v Pekingu (Shipp, 1995: 102).

Pattenov predlog za volitve leta 1995 je bil, da bi 10 od 60 možnih sedežev v zakonodajnem telesu imenoval guverner, medtem bi Hongkonžani na neposrednih volitvah izvolili 20 članov, ostalih 30 pa bilo izvoljenih na posrednih volitvah. Ta načrt bi povečal volilno participacijo iz 110 000 leta 1992 na 2,7 milijonov potencialnih volivcev, ne da bi povečali število sedežev v zakonodajnem telesu izvoljenih na neposrednih volitvah. Patten je prav tako zahteval znižanje starostne meje volivcev iz 21 na 18 let. Predlagal je neposredne volitve za vse okrožne kandidate in v mestne odbore v Hong Kongu, za mesta, ki so bila do sedaj zapolnjena z imenovanimi člani. Kitajski zunanji minister je Pattenove predloge označil kot velike politične spremembe, ki lahko vplivajo na tranzitno obdobje v Hong Kongu pred letom 1997. Patten je izdal tudi nove proračun, ki bi izboljšali blaginjo in socialne usluge prebivalcem Hong Konga (Shipp, 1995: 103).

Guverner Patten se je 22. oktobra 1992 srečal s kitajskim zunanjim ministrom Qian Qichenom, ki je Pattena obtožil, da s svojimi predlogi o povečanju demokracije v Hong Kongu izziva vlado v Pekingu. Kmalu po Pattenovem odhodu iz Pekinga, je Lu Ping, šef kitajskega oddelka za zadeve Hong Konga in Makaa (China's Hong Kong and Macau Affairs Office), zagrozil, da če bo Patten vztrajal z uvedbo več demokracije v Hong Kongu, bo uradni Peking razpustil zakonodajni svet in po letu 1997 sestavil novega z drugačnimi zahtevami glede članov (Shipp, 1995: 103-104).

O poglobitvi demokracije v Hong Kongu kot je to predlagal Patten so 11. novembra 1992 razpravljali v zakonodajnem svetu Hong Konga. Svetniki so končno z 32 proti 21 potrdili

predlog zakona, da morajo biti Pattenovi predlogi prej pregledani v Pekingu, s poudarkom na odprtosti, poštenosti in sprejemljivosti do prebivalcev Hong Konga (Shipp, 1995: 105).

Patten je vztrajal, da so njegovi načrti za več demokraciji popolnoma v skladu z ukrepi Temeljnega zakona Hong Konga, vendar mu je Lu Ping oporekal, da ima le odbor kitajskega Narodnega ljudskega kongresa pravico razlagati Temeljni zakon Hong Konga in da britanska stran te pravice nima (Shipp, 1995: 105).

Dodal je še, da če Patten namerava še naprej vsiljevati svoje reforme, jih bo uradni Peking ignoriral in vzpostavil nov zakonodajni, izvršni in sodni svet Hong Konga. Kasneje je kitajski uradnik izjavil, da bo Kitajska ob nadaljnjem vsiljevanju reform izničila Skupno deklaracijo iz leta 1984 (Shipp, 1995: 105).

Zahteve za te reforme bi morali Velika Britanija in Kitajska rešiti sami, brez kakršnekoli pomoči s strani drugih držav. Vendar so Pattenove zahteve že podprle ZDA, Kanada in Avstralija. Notranje ministrstvo ZDA je reforme označilo kot konstruktivni pristop k demokratizaciji Hong Konga (Shipp, 1995: 107).

Pritiski v Hong Kongu so se še povečali, ko je Kitajska 30. novembra 1992 izjavila, da bodo vse pogodbe, ki jih bo podpisal Hong Kong, a jih uradni Peking ne bo potrdil, po 1. julija 1997 neveljavne. Povratni odgovor Velike Britanije se je glasil, da je bila veljavnost tisočih pogodb, ki bodo pretekle po letu 1997, zagotovljena do leta 2047 z ukrepom sino-britanske Skupne deklaracije in Temeljnim zakonom Hong Konga (Shipp, 1995: 107-108).

Izvršni svet Hong Konga je februarja 1993 potrdil Pattenove demokratične reforme, ki so bile hkrati sprejete tudi v zakonodajnem svetu (Shipp, 1995: 110). Patten je oktobra 1993 spoznal, da zaman čaka na potrditev njegovih reform s strani uradnega Pekinga, zato je prosil zakonodajni svet, da vseeno opravi spremembe. Zakonodajno telo (nanašalo se je predvsem na volitve v letu 1994 in 1995) je zahtevalo ukinitve imenovanja članov lokalnih vladnih skupin, prilagoditev predstavnikov volilnega okrožja zakonodaji ter znižanje starostne meje volivcev iz 21 na 18 let. Uradni Peking je protestiral, da bo po letu 1997 razpustil vsa volilna telesa v Hong Kongu, vključno z zakonodajnim svetom in ukinil vse zakone, ki bodo še v veljavi (Shipp, 1995: 115).

Prvo fazo Pattenovih predlaganih reform, vključno z ukrepi po zniževanju starostne meje volivcev iz 21 na 18 let, je februarja 1993 zakonodajni svet potrdil. Zakon je med volitvami v lokalne okrajne svete leta 1994 in 1995 dovoljeval ustanovitev volilnega okrožja glede na posamezne člane in s tem dal hongkonškim članom kitajskega Narodnega ljudskega kongresa pravico do političnega delovanja v Hong Kongu (Shipp, 1995: 117).

Patten je o svojih reformah rekel, da niso mogle več čakati, kajti bile so nujno potrebne za vzpostavitev politične varnosti v Hong Kongu po kitajskem prevzemu leta 1997 (Shipp, 1995: 117).

Prav tako je Patten izjavil, da je zakonodajni svet Hong Konga "sistem svobodnih in pravičnih volitev" vzel v razmislek. Ti predlogi bi dopuščali vsem delovnim ljudem dati glas na volitvah leta 1994 in 1995. S tem pa bi omogočili rezultat, katerega ne bi že prej določil uradni Peking. Patten je rekel, da so te reforme življenjskega značaja za bodočo stabilnost Hong Konga ter dodal, da je kraljeva vlada ponavljala, da ne misli iti nič dlje kot bi to hoteli prebivalci Hong Konga (Shipp, 1995: 118).

Patten je, opogumljen s strani zakonodajnega sveta, pozno februarja 1992 pričel z drugo fazo reform. Te reforme so omogočale neposredne in posredne volitve (preko volivcev) za vse člane zakonodajnega telesa v letu 1995. Drugače rečeno, noben član ne bo imenovan, kar je za Kitajce spet pomenilo kršenje Skupne deklaracije in Temeljnega zakona Hong Konga (Shipp, 1995: 118).

Kljub protestom s strani Britancev in prebivalcev Hong Konga do zadnje minute, je uradni Peking, kot je grozil in obljubljal, razpustil zakonodajni svet Hong Konga še pred prevzemom 1. julija 1997. Sedeže v zakonodajnem svetu pa so 1. julija 1997 zasedli predstavniki Hong Konga potrjeni s strani uradnega Pekinga (Xianggang 2002: 16).

10. POLITIČNI SISTEM POSEBNE ADMINISTRATIVNE REGIJE HONG HONGA PO LETU 1997

Britanski avtorji političnega sistema Hong Konga pod kitajsko oblastjo ne opisujejo kot takega, temveč ga le kritizirajo kot najslabšega možnega za Hong Kong, čeprav kitajski voditelji v samem političnem sistemu niso uvedli veliko sprememb. V nadaljevanju sem zato uporabila le kitajsko interpretacijo in opis političnega sistema Hong Konga pod kitajsko oblastjo.

Posebno administrativno regijo LR Kitajske Hong Kong vodi izvršni predsednik, ki odloča o večini zadev izvršnega sveta. Vlada Posebne administrativne regije Hong Konga je izvršna veja oblasti. Izvršni svet pomaga izvršnemu predsedniku pri oblikovanju politik (Xianggang 2002: 1).

Posebna administrativna regija ima dvojni vladni sistem. Zakonodajni svet sprejema zakone, nadzira javne izdatke in spremlja delovanje uprave. Na področni ravni pa 18 področnih svetov svetuje glede izvajanja politik v njihovih sekretariatih (Xianggang 2002: 1).

Uprava, izvršno telo vlade, je sestavljena iz vladnih sekretariatov. Vladni sekretariat oblikuje politike in vpeljuje predloge zakonov. Ostali sekretariati in uradi izvajajo zakone in politike ter omogočajo neposredno pomoč skupnosti (Xianggang 2002: 1).

Hong Kong ima neodvisno sodstvo. Odgovoren je za sodni urad in interpretira zakone v skladu z zakonodajo. Vrhovno sodišče ima moč končne rajsodbe (Xianggang 2002: 1).

Sistemi v Hong Kongu delujejo v skladu s Temeljnim zakonom, ustavnim dokumentom, ki je stopil v veljavo 1. julija 1997 (Xianggang 2002: 1).

10.1. IZVRŠNI PREDSEDNIK

Temeljni zakon določa, da izvršnega predsednika izvolijo širši predstavniki volilnega odbora v skladu s Temeljnim zakonom in ga imenuje Centralna ljudska vlada LR Kitajske.

Prvega izvršnega predsednika Dong Jianhua-ja je izbral odbor 400ih prebivalcev Hong Konga. Imenovala ga je večina članov širših predstavnikov volilnega odbora februarja 2002 in je bil še drugič ponovno izvoljen julija 2002. Glavni cilj Temeljnega zakona je izbrati izvršnega predsednika na podlagi splošne volilne pravice po izboru širših predstavnikov izbornega odbora v skladu z demokratičnimi postopki. Po Temeljnem zakonu mora biti

izvršni predsednik kitajski državljani in stalen prebivalec te regije, ki je prebival v Hong Kongu nepretrgoma in sicer ne manj kot 20 let (Xianggang 2002: 1).

Mandat izvršnega predsednika traja 5 let, predsedovati pa sme največ dva zaporedna mandata. Pooblastila izvršnega predsednika so dokaj podobna tistim bivšega guvernerja pod britansko oblastjo. Predseduje vladi Posebne administrativne regije Hong Konga, odloča o vladnih politikah in izdaja zakonodajne odredbe. Odgovoren je za izvedbo Temeljnega zakona in drugih zakonov, ki veljajo v Hong Kongu v skladu s Temeljnim zakonom. Potrjuje listine, katere izda zakonodajni svet in razglašča zakone. Potrjuje tudi proračun katerega prav tako izda zakonodajni svet, proračunska poročila in končna poročila poslana Centralni ljudski vladi v Peking. Izvršni predsednik imenuje glavne uradnike Hong Konga, katere potrjuje Centralna ljudska vlada, in predlaga njihovo razrešitev. Imenuje ali razreši sodnike in javne uradnike v skladu z zakonskimi določili. Izpolnjuje direktive Centralne ljudske vlade LR Kitajske s spoštovanjem do zagotovljenih relevantnih zadev v Temeljnem zakonu ter za vlado Hong Konga vodi zunanje in druge zadeve po določbah centralnih avtoritet (Xianggang 2002: 2).

Izvršni predsednik odobri osnutke predlogov glede na prihodke oziroma odhodke zakonodajnemu svetu. Odloči tudi ali naj vladni in drugi uslužbenci, odgovorni za vladne zadeve, pričajo oziroma predložijo dokaze zakonodajnemu svetu oziroma svetnikom. Med druge funkcije spada še oprostitev oseb obtoženih kaznivih dejanj ali pa jim zniža kazni ter ureja peticije in pritožbe (Xianggang 2002: 2).

10.2. IZVRŠNI SVET

Kontinuiranost javne uprave in ohranitev njene politične nepristranskosti ter profesionalnosti so glavni faktorji pri zagotovitvi nepretrgane stalnosti in blaginje Hong Konga po prevzemu. Člane izvršnega sveta imenuje izvršni predsednik skupaj z glavnimi uradniki izvršne oblasti, člani zakonodajnega sveta ter javnimi osebnostmi (<http://www.gov.hk/info/exco.htm>).

Izvršni predsednik je 1. julija 2002 predstavil novo shemo imenovanja glavnih uradnikov, da bi hongkonška vlada postala bolj odprta in dovzetnejša za lokalne potrebe. Po tej shemi je izvršni predsednik imenoval 14 političnih uslužbencev za glavne uradnike namesto stalnih upravnih uslužbencev. Imenovani so za časovno določen mandat in so neposredno odgovorni izvršnemu predsedniku. Vseh 14 glavnih uradnikov je članov izvršnega sveta, ki ustvarjajo

svet kot kabinetne vrste telo. Politične uslužbence podpira javna uprava, ki je še vedno stalna, meriokratska in politično nevtralna (Xianggang 2002: 2).

Mandat članom poteče takoj, ko poteče mandat izvršnemu predsedniku, ki jih je imenoval. Izvršni svet se praviloma dobiva enkrat tedensko, sestankom pa predseduje izvršni predsednik. V skladu s Temeljnim zakonom se mora izvršni predsednik posvetovati s svetniki glede odločitve o pomembnih politikah, o predstavitvi zakonskih osnutkov zakonodajnemu svetu, o potrditvi zakonodaje ali pred razpustitvijo zakonodajnega sveta, vendar ne ob imenovanju, o odstititvi in ureditvi uradnikov ter o ukrepih v skrajnih situacijah (Xianggang 2002: 2).

Izvršni predsednik odloči katere zadeve se predloži izvršnemu svetu. Izvršni svet predlaga izvršnemu predsedniku kdo potem o zadevi odloči. Člani ponudijo svoje predloge individualno, končni predlog sveta pa je predstavljen kot skupna odločitev. Če izvršni predsednik ne sprejme večinskega mnenja sveta, mora poročati o specifičnem razlogu.

Izvršni svet svetuje izvršnemu predsedniku o vseh pomembnih politikah. Porabo javnega sklada za politike odloči izvršni svet, katero potrdi finančni odbor zakonodajnega sveta. Izvršni svet svetuje o glavnih zakonodajah še preden so predstavljene v zakonodajnem svetu in ima pristojnost narediti pomožno zakonodajo po številu odlokov, katere je zakonodajni svet prezrl (Xianggang 2002: 2).

10.3. ZAKONODAJNI SVET

V skladu s Temeljnim zakonom je zakonodajni svet Posebne administrativne regije Hong Konga voljen. Metoda njegove sestave je povezana s trenutno situacijo v Hong Kongu in v skladu z načelom postopnega in rednega razvoja (Xianggang 2002: 2).

V prvem mandatu (1998-2000) je bilo 20 članov izvoljenih na neposrednih volitvah po geografskih volilnih okrožjih, 30 članov so izvolili v reprezentativnih skupinah, 10 članov pa je izvolil volilni odbor, vseh 60 članov pa končno potrdi oziroma izvoli volilni odbor.

V drugem mandatu (2000-2004) je bilo 24 članov izvoljenih na neposrednih volitvah po geografskih volilnih okrožjih, 30 članov izvoljenih v reprezentativnih skupinah, 6 in članov pa je izvolil volilni odbor, vseh 60 članov pa končno potrdi oziroma izvoli volilni odbor.

V tretjem mandatu (2004-2008) je več članov izvolilo ljudstvo, kar pomeni 30 članov izvoljenih na neposrednih volitvah, 30 pa izvoljenih v reprezentativnih skupinah, vseh 60 članov je kot v prejšnjih mandatih končno potrdil oziroma izvolil volilni odbor (Xianggang 2002: 7).

Temeljni zakon predvideva spremembo sestave zakonodajnega sveta po letu 2007, ki jo lahko uvede le dvotretjinska večina članov zakonodajnega sveta s privolitvijo izvršnega predsednika. Vsaka taka sprememba mora biti sporočena v poročilu stalnemu oboru Nacionalnega ljudskega kongresa LR Kitajske. Cilj Temeljnega zakona je izvolitev članov zakonodajnega sveta na podlagi splošne volilne pravice (<http://www.legco.gov.hk/english/index.htm>).

Maja 1998 so bile v Hong Kongu volitve v zakonodajni svet po prevzemu leta 1997. Rekordno število kandidatov in rekordna stopnja volivcev je demonstrirala odločitvi volilcev v Hong Kongu, da se udeležijo volitev. To je rezultiralo v ponovne volitve septembra 2000. Ponovne volitve v zakonodajni svet so bile razpisane septembra 2004. Tokrat je bila polovica zakonodajnega sveta demokratično izvoljenega. Britanska vlada je po ponovnih volitvah leta 2000 upala, da bo hongkonška vlada gradila na tem, da bi bila v zakonodajni svet polovica članov izvoljenih na neposrednih volitvah in bi tako vsaj polovično realizirala cilj Temeljnega zakona Hong Konga, da bodo vsi člani zakonodajnega sveta izvoljeni glede na splošno volilno pravico (Xianggang 2002: 7).

Mandat v zakonodajnem svetu traja štiri leta, predsednika zakonodajnega sveta pa izvolijo člani zakonodajnega sveta (Xianggang 2002: 7).

10.3.1. VOLITVE SEPTEMBRA 2004

Septembrske volitve v zakonodajni svet Hong Konga so bile izjemen primer demokratičnih volitev v avtoritarnem sistemu. Rezultati teh volitev nam ponujajo zelo različne poglede na nadaljnji razvoj demokracije, ki so zanimive ne samo za nekoč britansko kolonijo Hong Kong, temveč tudi za sami celinski Kitajski. Kitajski mediji so volitve označili kot uspešne. Ostali pa se s to trditvijo niso popolnoma strinjali.

Po eni strani lahko ugotovimo, da so te volitve potrdile upanje za kitajsko demokracijo. Rekordnih 1,7 milijonov volivcev je v večini (60 odstotkov) podprlo pro-demokratične

kandidate. Prebivalci Hong Konga so, kot v množičnih protestih prvih neposrednih volitev, jasno sporočili komunističnim voditeljem v Pekingu, da želijo popolnoma neodvisne volitve predstavnikov v zakonodajni svet. Rezultat teh lahko pripišemo tudi komunistični deklaraciji iz aprila leta 2004, ki ne podpira neposredne izvolitve izvršnega predsednika Hong Konga v letu 2007 in celotnega zakonodajnega sveta v letu 2008 (<http://www.fortwayne.com/mld/newssentinel/news/editorial/9711878.htm>).

Rezultati zadnjih volitev so še prepričljivejši ob upoštevanju komunističnega zastraševanja in manipulacij pred volitvami. Organizacija Human Rights Watch je v svojem poročilu, oddanem pred volitvami, poročala, da so se opozicijski politiki, novinarji in volilci soočali z organiziranim pritiskom komunistov naj podprejo pro-pekinške kandidate. Kot zatrjuje Brad Adams, izvršni direktor organizacije Human Rights Watch za Azijo, je bilo v zadnjih 12 mesecih opaziti najbolj zaskrbljujoče napade na svobodo izražanja in združevanja od predaje Hong Konga Kitajski leta 1997 (<http://www.fortwayne.com/mld/newssentinel/news/editorial/9711878.htm>).

Kot vse kaže je ta neposreden rezultat želja vlade v Pekingu, da ohrani nadzor nad politično situacijo v Hong Kongu. Pri tem si je Peking pomagal s sramotnim prikazom demokratičnih kandidatov kot nepatriotov. Da bi prikazal volitve kot nekaj trenutno najpomembnejšega in bi v Hongkonžanih prebudil kitajski nacionalizem, je Peking organiziral vojaško parado v Hong Kongu, poslal v Hong Kong svoje pomorske sile in celo organiziral obisk zmagovalcev olimpijskih atletov v Hong Kongu (<http://www.fortwayne.com/mld/newssentinel/news/editorial/9711878.htm>).

Tako lahko po drugi strani označimo volilni rezultat, kot uspeh pritiska in ustrahovanja iz Pekinga. Zaradi nereprezentativne narave volilnega sistema Hong Konga in morda tudi zaradi komunističnega pritiska, so pro-demokratske sile zasedle le 25 od 60 sedežev v zakonodajnem organu Hong Konga. Polovico sedežev namreč izvolijo predstavniki posebnih interesov (reprezentativne skupine poslovnih in drugih poklicev), ki pa si ne upajo nasprotovati uradnemu Pekingu. Tako ima Peking sedaj močan nadzor nad zakonodajnim svetom Hong Konga. Demokratski aktivisti se zato upravičeno bojijo, da bo uradni Peking znova poizkušal z uveljavitvijo zakona, ki mu bo dopuščal skoraj brezmejni nadzor nad upravljanjem Hong Konga in zatiranje opozicije. Zadnji tak poizkus so lani preprečili množični protesti prebivalcev Hong Konga. Vendar so nekateri strokovnjaki prepričani, da se

kitajsko vodstvo zaveda, da nima dovolj političnega kapitala za takšno potezo. Po mnenju Minxin Pei-ja, direktorja kitajskega programa pri Carnegie Endowment za mednarodni mir, je izid volitev dovolj razdeljen, da se bo razdelilo tudi razmišljanje uradnega Pekinga. Na prvi pogled morda izgleda, da se je uradni Peking umaknil od svoje obljube o popolni demokraciji v Hong Kongu, a bo po drugi strani iz svojega sedanjega položaja tudi lažje dosegel demokratično opozicijo in se z njo pogajal o politični reformi v Hong Kongu (<http://www.fortwayne.com/mld/newssentinel/news/editorial/9711878.htm>).

Kako se bodo stvari v Hong Kongu odvijale v prihodnosti bodo z radovednostjo opazovali tudi na Tajvanu. Noben prebivalec Tajvana namreč ne bo verjel, da bo njihova demokracija obstajala, če se ponovi vrnitev oziroma združitev s Kitajsko v stilu Hong Konga. Najbolj pomembni opazovalci razvoja v Hong Kongu so prebivalci celinske Kitajske. Tisti, ki težijo k odpiranju kitajskega političnega sistema vidijo v Hong Kongu doseg svoje prihodnosti. Tudi samo vodstvo komunistične Kitajske je globoko razdeljeno glede vprašanja politične reforme v Hong Kongu. Po Pei-jevih besedah pa ima Peking v Hong Kongu več manevrskega prostora kot na Kitajskem (<http://www.fortwayne.com/mld/newssentinel/news/editorial/9711878.htm>).

11.3.2. PRISTOJNOSTI IN FUNKCIJE ZAKONODAJNEGA SVETA

V skladu s 73. členom Temeljnega zakona Hong Konga zakonodajni svet opravlja naslednje naloge (Xianggang 2002: 2):

- odreja, popravlja in preklicuje zakone v skladu s predpisi Temeljnega zakona in zakonskimi procedurami,
- pregleduje in potrjuje proračun predstavljen s strani vlade,
- potrjuje določitev stroškov in javno porabo,
- prejema in razpravlja o naslovih politik predstavljenih s strani izvršnega predsednika,
- nadzira delovanje vlade,
- razpravlja o temah, ki zadevajo javni interes,
- potrjuje imenovanje in razpustitev sodnikov vrhovnega sodišča ter glavnega sodnika višjega sodišča,
- prejema in obravnava pritožbe prebivalcev Hong Konga,
- če predlog o odstopu izvršnega predsednika sprejme ena četrtnina vseh članov zakonodajnega sveta in če le-ta ne podpiše odstopne izjave, lahko zakonodajni svet

mandat dodeli glavnemu sodniku vrhovnega sodišča, ki oblikuje neodvisni preiskovalni odbor. Odbor je odgovoren za preiskavo in mora o le-tej poročati svetu. Če odbor meni, da je dokazov o kršitvah dovolj, lahko zakonodajni svet pošlje predlog o imeachmentu (ki ga mora potrditi dvotretjinska večina vseh svetnikov) Centralni ljudski vladi LR Kitajske, da odloči o zadevi,

- skliče osebe, da pričajo oziroma predložijo dokaze.

10.3.3. ZAKONODAJNI POSTOPEK

Oblikovanje zakonodajnih predlogov se navadno prične z razpravami med vlado in zakonodajnim svetom, relevantnimi posvetovalnimi odbori ter v večini primerov tudi gospodarsko zbornico, gospodarsko zvezo in okrožnimi sveti (<http://www.legco.gov.hk/english/index.htm>).

Vlada zakonski osnutek predloži izvršnemu svetu, izvršni predsednik pa z odobritvijo sveta predlog predstavi v zakonodajnem svetu. Dva do tri tedne po potrditvi zakonskega osnutka v zakonodajnem svetu je le-ta objavljen v Uradnem listu in poslan v prvo branje v zakonodajni svet. Prvo branje se prične z govorom uradnika odgovornega za zakonski osnutek o prednostih in osnovah le-tega. Nato je zakonski osnutek poslan v parlamentarni odbor v pregled (<http://www.legco.gov.hk/english/index.htm>).

Na naslednjem zasedanju parlamentarnega odbora člani pregledajo zakonski osnutek in se odločijo o formiranju zakonskega odbora, ki bo preučil pripravo ali pa smatrajo osnutek drugače kot ustreza parlamentarnemu odboru. Formirani zakonski odbor preuči splošne prednosti in osnove osnutka ter podrobne priprave, ki so povezane z osnutkom in upošteva vse amandmaje. Ob koncu preučevanja osnutka zakonski odbor poroča parlamentarnemu odboru. Parlamentarni odbor nato razpravlja o poročilu zakonskega odbora z namenom, da pripravi člane na ponovno razpravo o osnutku (<http://www.legco.gov.hk/english/index.htm>).

Po končanem procesu se zakonski osnutek vrne v zakonodajni svet na drugo branje. Če se pri drugem branju osnutek potrdi, gre osnutek zopet skozi fazo odbora, kjer se lahko poda amandmaje ter nadaljuje s tretjim branjem. Zakonski osnutek postane zakon šele, ko ga podpiše izvršni predsednik in je objavljen v Uradnem listu (<http://www.legco.gov.hk/english/index.htm>).

10.4. OSTALI ORGANI POLITIČNEGA SISTEMA HONG KONGA

Glavno upravno in izvršilno funkcijo vlade opravlja 11 sekretariatov ter 67 vladnih uradov in agencij, kjer so zaposleni predvsem javni uradniki (Xianggang 2002: 14).

Z izvedbo sistema odgovornosti javnih uradnikov 1. julija 2002 so generalni sekretar, finančni sekretar, pravosodni sekretar in 11 direktorjev uprav postali najpomembnejši vladni uradniki. Generalni sekretar je najvišji med uradniki in ga pooblasti izvršni predsednik. Izvršnemu predsedniku pomaga nadzirati politično upravo, ki jo hkrati tudi vodi in igra glavno vlogo v vzpostavitvi harmonije pri oblikovanju politik in njeni izvedbi (Xianggang 2002: 14).

Finančni sekretar ima nalogo, da pomaga izvršnemu predsedniku pri nadziranju relevantnih političnih birojev ter pri vzpostavljanju harmoničnosti ob oblikovanju politik in implementaciji na finančnem, monetarnem, gospodarskem in zaposlitvenem področju.

Pravosodni sekretar je odgovoren za izvajanje zakonodaje in za pravosodne zadeve (Xianggang 2002: 14).

V javni upravi je bilo 31. decembra 2002 zaposlenih okrog 169 600 ljudi, kar predstavlja 5 odstotkov vse delovne sile v Hong Kongu. Od leta 2001 do leta 2002 se je moč javne uprave dvignila za 4 odstotkov. Kot je napovedal izvršni predsednik se bo število zaposlenih v javni upravi do leta 2006 oziroma 2007 zmanjšalo na okrog 160 000 zaposlenih (Xianggang 2002: 14).

Javna uprava je enotna v kolikor so zaposleni odgovorni in se držijo disciplinskega pravilnika. Glavna naloga javne uprave je pomagati izvršnemu predsedniku in sekretarjem pri pripravi politik, pri izvedbi njihovih odločitev ter upravljati javne službe za katere so odgovorni. Zaradi gostote Hong Konga je bila oblikovana le ena javna uprava za lokalne ter centralne vladne naloge in pa mnogo drugih nalog, katere drugod opravljajo statutarna javna telesa. Rezultat takšne ureditve je velika raznolikost javne uprave. V skladu s Temeljnimi zakonom morajo po letu 1997 vsi zaposleni v javni upravi biti prebivalci Hong Konga (Xianggang 2002: 14).

11 sekretariatov :

Sekretariat javne uprave;

Sekretariat za trgovino, industrijo in tehnologijo;

Sekretariat za ustavne zadeve;
Sekretariat za gospodarski razvoj in delovno silo;
Sekretariat za izobraževanje in delovno moč;
Sekretariat okolje, infrastrukturo in delo;
Sekretariat finančnih uslug in zakladnice;
Sekretariat za zdravstvo, blaginjo in prehrano;
Sekretariat za domače zadeve;
Stanovanjski sekretariat za planiranje in zemljo;
Sekretariat za varnost.

10.5. PRAVNI SISTEM

Po principu "ena država, dva sistema" se hongkonški pravni sistem bistveno razlikuje od celinsko kitajskega. Pravni sistem Hong Konga temelji na skupnih zakonih in je dopolnjen z lokalno zakonodajo.

Zakoni Hong Konga so:

- Temeljni zakon Hong Konga;
- nacionalni zakoni zapisani v aneksu III Temeljnega zakona;
- zakoni, ki so bili v veljavi še pred letom 1997 in jih je glavni odbor Nacionalnega ljudskega kongresa LR Kitajske prevzel kot zakone Posebne administrativne regije Hong Konga;
- zakoni potrjeni s strani zakonodaje Posebne administrativne regije Hong Konga (Xianggang 2002: 18).

Nacionalni zakoni, ki se nanašajo na obrambo in zunanje zadeve ter na druge zadeve zunaj pooblastil Posebne administrativne regije Hong Konga, se lahko uporabljajo na lokalni ravni. Trenutno se uporablja 11 nacionalnih zakonov (Xianggang 2002: 18).

Pravosodno ministrstvo je sestavljeno iz petih profesionalnih oddelkov odgovornih za pravosodne zadeve. Ministrstvo vodi pravosodni sekretar, ki je član izvršnega sveta in je vladni svetovalec za pravosodne zadeve (Xianggang 2002: 18).

10.5.1. KAZENSKI POSTOPEK

Pravosodni sekretar, ki vodi pravosodni sekretariat, je odgovoren za vse sodne postopke v Hong Kongu. Na njem je, da odloči ali se bo sprožil postopek zoper določen primer ali ne, in je odgovoren spremljati ter nadzirati sodne procese (Xianggang 2002: 18).

Preiskovanje kazenskih prestopkov je naloga policije in drugih zakonitih agencij. Ko agencije zaključijo preiskovanje, pravosodni sekretar odloči ali je dovolj dokazov zoper osebo osumljeno kaznivega dejanja. Pri odločanju o politiki sodnega procesa je pravosodni sekretar samostojen. Njegova naloga je biti varuh javnega interesa (<http://www.doj.gov.hk/eng/legal/index.htm>).

V Hong Kongu je več vrst sodišč: vrhovno sodišče, višje sodišče (kamor sodi tudi ustavno sodišče in sodišče prve stopnje), okrajno sodišče (kamor sodi tudi družinsko sodišče), zemljiško sodišče, upravno sodišče, sodišče za mladoletne, delavsko sodišče in nižje sodišče (Xianggang 2002: 18).

Glavni sodnik vrhovnega sodišča je glava sodstva. Pri opravljanju administrativnih nalog mu pomaga sodni administrator (Xianggang 2002: 18).

10.5.2. PRISTOJNOSTI IN FUNKCIJE SODSTVA

Sodstvo je odgovorno za sodno upravo v Hong Kongu. Prisoten je na vseh sodnih postopkih in civilnih tožbah, vključno v tožbah posameznikov in vlade. Sodstvo je že od nekdaj neodvisno od izvršne in zakonodajne oblasti (<http://www.doj.gov.hk/eng/legal/index.htm>).

Neodvisno sodstvo je odgovorno zakonom samim in ne vladi, podpira pravilo zakona ter varuje pravice in svoboščine posameznika. Tistim, ki oblikujejo nove zakone, je prepovedano kršiti človekove pravice ali dobro oblikovane zakonske osnove, ki so jih potrdile in razvile generacije sodnikov. Ne izvršni predsednik, ne javna uprava, niti policist ne sme zlorabit svojih pooblastil. Posameznik sme iskati pomoč pred sodiščem, če meni, da je uradnik prekoračil svoja pooblastila. Za uradnike veljajo enaki zakoni kot za ostale državljane (<http://www.doj.gov.hk/eng/legal/index.htm>).

Sodni sistem Hong Konga temelji na sistemu javnih zakonov Anglije in Walesa, ki se ni spreminjal niti po prevzemu. Edina sprememba v sodstvu se je uvedla na vrhovnem sodišču. Skupna deklaracija omogoča sodiščem neovirano in svobodno delovanje ter da so sodniki imenovani na podlagi njihovih sodnih kvalitiet. Lahko so rekrutirani iz drugih področij javnih zakonov in so lahko državljani Velike Britanije (<http://www.doj.gov.hk/eng/legal/index.htm>).

12. ZAKLJUČEK

V svoji diplomski nalogi sem skušala orisati in opisati politični sistem Hong Konga oziroma primerjati politični sistem Hong Konga pod britansko vladavino ter pod kitajsko oblastjo in v dogodkih najti povezavo s kulturno raznolikostjo prebivalcev Hong Konga in celinske Kitajske. Pri preučevanju sino-britanskih odnosov sem se morala vrniti daleč v zgodovino, da sem dobila vpogled na začetek sino-britanskega prisilnega razmerja in s tem sem pokazala kompleksnost svoje raziskovalne teme. Zaradi različnih pogledov in interpretacij tematike sem v nalogi uporabila interpretativno metodo.

Začetna legalna trgovina med Veliko Britanijo in Kitajsko je prerasla v prepovedano trgovino z opijem, ki močno ogrozila kitajsko gospodarstvo. Ta gospodarska kriza je pripeljala do prve opijske vojne in hkrati Nankinškega sporazuma, s katerim so Britanci pridobili otok Hong Kong. Prvi opijski vojni je sledila druga opijska vojna ter drugi podpisan sporazum med Veliko Britanijo in Kitajsko, s katerim so Britanci dobili v svojo last polotok Kowloon in pristanišče Hong Kong. Leta 1898 pa je bil podpisan še tretji sporazum in s tem sporazumom je Kitajska Veliki Britaniji dala v najem Novo ozemlje in 235 otokov. Vse prevzeto ozemlje je postalo britanska kolonija, ki jo je upravljal guverner. V koloniji je do 80ih let 20. stoletja življenje teklo po ustaljenih kolonialnih tirnicah brez večjih sprememb. Leta 1982 pa so se med Veliko Britanijo in Kitajsko začela prva uradna pogajanja glede položaja Hong Konga po letu 1997, ki so nakazala, da bodo le-ta pogajanja dolgotrajna in težavna. Navkljub vsem težavam so se pogajanja konec leta 1984 končala s podpisom Skupne deklaracije, ki je Hong Kongu po prevzemu leta 1997 zagotavljala še 50 let kapitalistične ureditve v katero se Kitajska ne bo vmešavala.

Tudi sama delim mnenje s kitajskimi voditelji, ki menijo, da so bili sporazumi med Kitajsko in Veliko Britanijo iz 19. stoletja nepravilne pogodbe sklenjene pod vojaško prisilo. Po eni strani se mi zdi edino pravilno, da se je del kitajskega ozemlja vrnil nazaj v roke LR Kitajski, vendar se mi po drugi strani zdi, da je moralo biti za prebivalce Hong Konga zelo težko sprejeti drugačne kulturne, ideološke in jezikovne spremembe.

Pri svojem raziskovalnem delu sem tako prišla do naslednjih zaključkov. Pri opisu zgodovinskega ozadja ob prevzemu Hong Konga s strani Velike Britanije sem ugotovila, da je bil povod le-tega prepovedana trgovina z opijem, ki je močno prispevala k zelo zaostrenim

odnosom med Veliko Britanijo in Kitajsko. Nasprotovanja, ki so nastala ob trgovini z opijem, so diktirala vse nadaljnje sino-britanske odnose do leta 1997.

Vsakokratni britanski razširitvi ozemlja na Kitajskem je botroval določen sporazum. Tako je bil leta 1842 podpisan Nankinški sporazum, s katerim je Velika Britanija dobila v svojo last otok Hong Kong. Z drugim, Pekinškim sporazumom leta 1860 so Britanci pridobili polotok Kowloon in pristanišče Hong Kong ter s tretjim sporazumom ali konvencijo v Pekingu leta 1898 najela za dobo 99ih let Novo ozemlje in 235 otokov. Vsi ti štiri sporazumi so močno determinirali odnose med Veliko Britanijo in Kitajsko, zato sem vsakega izmed njih v nalogi podrobno preučila in opisala njihove posledice. Nakratko opisano je prevzem ozemlja v roke Velike Britanije pomenil nov način življenja prebivalcev Hong Konga, nov politični sistem in nove kulturne vzorce, ki so jih prebivalci Hong Konga prevzeli od Britancev. Življenje v Hong Kongu se je močno spremenilo od tistega na Kitajskem.

Po zadnjih dolgotrajnih pogajanjih leta 1984 pa so se vsa ta ozemlja izpod britanske kolonialne vladavine vrnila nazaj pod okrilje LR Kitajske, s podpisom Skupne deklaracije. V deklaraciji sta državi določili temeljne politike Hong Konga, in sicer, da bo kapitalistično demokratični sistem v Hong Kongu ostal še 50 let po prevzemu leta 1997 nedotaknjen.

Pri svojem raziskovanju sem ugotovila, da se politični sistem Hong Konga pod britansko oblastjo in kitajsko oblastjo, če ne upoštevamo Pattenovih reform, bistveno razlikujeta. Do 90ih let 20. stoletja je bila večina članov zakonodajnega sveta imenovanih, in sicer jih je imenoval guverner Hong Konga. Bistvena sprememba, ki so jo prinesle Pattenove reforme, so bile neposredne volitve v zakonodajni svet. Patten je z uvedbo novih reformnih politik postal eden najbolj osovraženih ljudi na Kitajskem. Te reforme so Hong Kongu prinesle veliko več odprtosti in demokracije, vendar je bil pravi namen teh reform vprašljiv. Reforme so bile uvedene le dve leti pred vrnitvijo Hong Konga Kitajski, zato menim, da te reforme niso prispevale k demokraciji v Hong Kongu, temveč so bile bolj britanska provokacija Kitajske. Danes je upravljanje Hong Konga v rokah prebivalcev Hong Konga, uradni Peking pa se v njihove politične in gospodarske zadeve naj ne bi vmešaval. Posledice Pattenovih reform so še danes kažejo kot javno izražanje političnega stališča prebivalcev Hong Konga, kot tudi v nasprotovanju poskusom kitajskega obvladovanja političnega in družbenega življenja Hongkonžanov.

Odkar je Hong Kong prešel v roke LR Kitajski kitajski voditelji iščejo načine kako bi poenotili način življenja ter način mišljenja prebivalcev Hong Konga in prebivalcev celinske Kitajske. Eno izmed orodij vplivanja na prebivalstvo Hong Konga je politični sistem, ki so ga uvedli v Hong Kongu Kitajci in Britanci skupaj. Uradni Peking je imel vedno nekaj 'svojih' ljudi postavljenih v zakonodajni svet Hong Konga, kjer lahko poizkušajo vplivati in spreminjati norme in vrednote v Hong Kongu. Poleg tega ima uradni Peking roko nad reprezentativnimi skupinami, ki izvolijo polovico poslancev v zakonodajni svet. To pomeni, da bodo reprezentativne skupine izvolile vedno tiste ljudi kot bo od njih zahteval uradni Peking. Tako se je zgodilo tudi na volitvah leta 2004 v zakonodajni svet Hong Konga.

Na mišljenje prebivalcev Hong Konga pa uradni Peking poizkuša vplivati in ga spreminjati tudi na drugačne načine in z drugimi orodji kot primer na septembrskih volitvah leta 2004. Ustrahovali so opozicijske kandidate, novinarje in volivce. Kot v času kulturne revolucije so stigmatizirali vse opozicijske politike in jih označili za nepatriote. Omejili so svobodo govora. Da bi vplivali na volivce in na njihovo prepričanje so v Hong Kongu organizirali celo vojaško paradu. Vendar se prebivalci Hong Konga niso ustrašili. Izvolili so zagovornike demokracije, ki pa so zasedli le 40 odstotkov sedežev v zakonodajnem svetu Hong Konga. Ostale sedeže pa so zasedli pro-pekinški kandidati, ki so jih izvolile reprezentativne skupine (<http://www.fortwayne.com/mld/newssentinel/news/editorial/9711878.htm>).

Najpomembnejši zaključek diplomske naloge je, da lahko hipotezo, ki pravi: "LR Kitajska s posebnim političnim sistemom Hong Konga poizkuša vplivati na kulturne vzorce in način življenja prebivalcev Hong Konga", potrdim. Hipotezo sem lahko potrdila predvsem na podlagi dogodkov, ki so se odvijali v času volitev 2004 v zakonodajni svet Hong Konga in na podlagi poizkusa sprejetja sklepa o ukinitvi neposrednih volitev v zakonodajni svet ter ukinitvi neposredne izvolitve izvršnega predsednika aprila leta 2004. Kljub temu, da so Kitajci v Temeljnem zakonu in Skupni deklaraciji obljubili, da se ne bodo vmešavali v življenje Hongkonžanov ter da bo politični sistem in način življenja v Hong Kongu ostal nespremenjen še 50 let po prevzemu leta 1997, so z zgoraj omenjenima dogodkoma prelomili dano obljubo. Mnogi Hongkonžani niso verjeli besedam kitajskih voditeljev in jim niso zaupali že vse od pokola na trgu Nebeškega miru v Pekingu. Na septembrskih volitvah leta 2004 pa so kitajski voditelji dokazali, da očitno ne morejo iz svoje kože in so z ustrahovanjem prebivalcev Hong Konga poizkušali spremeniti njihovo prepričanje. Še pred volitvami pa so aprila leta 2004 poizkusili popolnoma zatreti prebivalce Hong Konga. Pru poizkusu sprejetja sklepa o neposrednih volitvah v zakonodajni svet, kot tudi izvršnega predsednika, so

prebivalci Hong Konga uprizorili javni protest in tako dali uradnemu Pekingu vedeti, da so za njih sprejemljive edino neodvisne volitve. Kitajski voditelji pa še vedno iščejo načine kako doseči popoln nadzor nad Hong Kongom. Zaenkrat se jim prebivalci Hong Konga uspešno javno upirajo in se hkrati sklicujejo na človekove pravice, Temeljni zakon Hong Konga in Skupno deklaracijo, ki jih bo morda vendarle obvarovala v Hong Kongu nezaželenega kitajskega vpliva in nadvlade.

Hong Kong tako še vedno ostaja eno najbolj fascinantnih urbanih središč na svetu tudi po letu 1997. Še vedno predstavlja največje trgovsko, gospodarsko središče Azije, ki se lahko kosa z največjimi svetovnimi metropolami. Največji paradoks pri vsem pa je, da je Hong Kong kot kapitalistična velesila ali zelo dobro utečen kapitalistični stroj del največje komunistične države na svetu, to je LR Kitajske. Kakšen bo politični sistem Hong Konga čez 50 let ne ve nihče, vendar pa se zdi, da ta mali, uspešni del Kitajske usmerja tudi veliko mater Kitajsko, ki se vse bolj odpira zunanjemu svetu, kar lahko lepo vidimo na primeru organizacije letnih olimpijskih iger v letu 2008.

13. LITERATURA IN VIRI

- Baker, Hugh D.R. (1983): "Life in the Cities: The Emergence of Hong Kong Man". *The China Quarterly*, 95, str. 469-79.
- Bevir, Mark, R.A.W. Rhodes (1995, 2002): "Interpretative theory". V: David Marsh, Gerry Stoker (ur.): *Theory and Methods in Political Science*. Palgrave Macmillan, Basingstoke, New York, str. 131-52.
- Bishop, Robert L. (1985): "Regional Media Export Centers: The Case of Hong Kong". *Gazette*, 35, 1, str. 61-69.
- Cheng, Joseph (1982): "The Future of Hong Kong: A Hong Kong Belonger's view". *International Affairs*, 58, 3, str. 476-88.
- Cheng, Joseph (1985): "Hong Kong: The Pressure to converge". *International Affairs*, 63, 2, str. 271-83.
- Cheng, Joseph (1989): "The Democracy movement of Hong Kong". *International Affairs*, 65, 3, str. 443-62.
- (2003) *China 2003*. New Star Publishers, Beijing.
- (1985) *China & the World 6, The Hong Kong Solution*. Beijing Review, Beijing.
- (1983) *China's Foreign Policy: Solving Problems*. *Strategic Survey*, 83-84, str. 94-98.
- Dick, Anthony (1983): "Treaty, Grant, Usage of Sufferance? Some Legal Aspects of the Status of Hong Kong". *The China Quarterly*, 95, str. 427-55.
- Duncanson, Dennis (1983): "Is China Unbending?". *The World Today*, 39, 7-8, str. 263-70.
- Duncanson, Dennis (1986): "Hong Kong, China – Repossession and Penetration". *The World Today*, 42, 6, str. 104-107.
- Duncanson, Dennis (1987): "Reform and Power in China Today". *The World Today*, 43, 3, str. 43-46.
- Dunn, Lydia (1985): "Hong Kong after the Sino-British Declaration". *International Affairs*, 61, 2, str. 197-203.
- Finer, Samuel Edward (1985): "Hong Kong 1997: When the Kissing has to stop?". *The Political Quarterly*, 56, 3, str. 262-70.
- Geertz, Clifford (1993): *The Interpretations of Cultures*. Basic Books, New York.

- Green, Daniel M. (2002): *Constructivism and Comparative politics*. M.E. Sharpe, Armonk, New York.
- Hook, Brian (1983): "The Government of Hong Kong: Change within Tradition". *The China Quarterly*, 95, str. 491-511.
- Howe, Christopher (1983): "Growth, Public Policy & Hong Kong's Economic Relationship with China". *The China Quarterly*, 95, str. 512-33.
- Jacobs, Piers (1986): "Hong Kong and the Modernization of China". *Journal of International Affairs*, 39, 2, str. 63-75.
- Južnič, Stane (1980): *Kolonializem in dekolonizacija*. Založba Obzorja, Maribor.
- Kueh, Y.Y., Christopher Howe (1984): "China's International Trade: Policy and Organization Change and their Place in the Economic Readjustment". *The China Quarterly*, 100, str. 813-48.
- Overholt, William H. (1985): "Hong Kong & China: The New Relationship". *The Current History*, 84, 503, str. 256-61.
- Pye, Lucian W. (1983): "The International Position of Hong Kong". *The China Quarterly*, 95, str. 456-68.
- Saje, Mitja (1994): *Zgodovina Kitajske: Od tradicionalne do moderne Kitajske, Obdobje Qing*. Študentska organizacija univerze, Ljubljana.
- Sayer, Geoffrey Robley, Emrys D.M. Evans (1975): *Hong Kong 1862-1919: Years of Discretion: An Sequel to Hong Kong: Birth, Adolescence and Cominf of Age*. Hong Kong University Press. Hong Kong.
- Shipp, Steve (1995): *Hong Kong, China: a Political History of the British Crown Colony's Transfer to Chinese Rule*. Jefferson, London.
- Tsim, T.L. (1986): "1997: Peking's Strategy for Hong Kong". *The World Today*, 40, 1, str. 37-45.
- (2002) *Xianggang 2002. Zhengfu tongji chu, Xianggang tebie xingzhengqu zhengfu wang ye*.
- Wong, Siu-Lun (1986): "Modernization and Chinese Culture in Hong Kong". *The China Quarterly*, 106, str. 306-25.
- Yahuda, Michael (1980): "Modernization and Foreign Policy in China". *The World Today*, 36, 11, str. 445-51.
- Yahuda, Michael (1996): *Hong Kong: China's Challenge*. Routledge, London, New York.

13.1. INTERNETNI VIRI

- British Consulate General Hong Kong (2004): "Hong Kong's Political System". Dostopno preko <http://www.britishconsulate.org.hk> (12.09.2004)
- Foreign & Commonwealth Office (2005): "Overseas Territories". Dostopno preko <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1013618138295> (24.01.2005)
- Green Leaf Weekly, Eva Cheng (2004): "Hong Kong: Pro-worker activist elected to parliament". Dostopno preko <http://www.greenleft.org.au/back/2004/599/599p18.htm> (10.10.2004)
- Knight Ridder, Knight Ridder Newspaper, Daniel Sneider (2004): "Hong Kong voter embrace Democracy as China gains control". Dostopno preko <http://www.fortwayne.com/mld/newssentinel/news/editorial/9711878.htm> (10.10.2004)
- Taipei Times, Hsu Yung-Ming (2004): "Hong Kong elections a failure for democracy". Dostopno preko <http://www.taipeitimes.com/News/edit/archives/2004/09/19/2003203495> (10.10.2004)
- The Government of Special Administrative Region of Hong Kong, Departement of Justice, Government Information Centre (2004): "The Legal System in Hong Kong". Dostopno preko <http://www.doj.gov.hk/eng/legal/index.htm> (12.09.2004)
- The Government of Special Administrative Region of Hong Kong, Departement of Justice, Government Information Centre (2004): "Some Facts about the Basic Law". Dostopno preko http://www.info.gov.hk/basic_law/facts/index.htm (12.09.2004)
- The Government of Special Administrative Region of Hong Kong, Executive Council (2004): "Executive Council". Dostopno preko <http://www.gov.hk/info/exco.htm> (12.09.2004)
- The Government of Special Administrative Region of Hong Kong, Legaslative Council (2004): "History of the Legislature". Dostopno preko <http://www.legco.gov.hk/english/index.htm> (10.10.2004)
- The Government of Special Administrative Region of Hong Kong, Legaslative Council (2004): "Legislative Council Today". Dostopno preko <http://www.legco.gov.hk/english/index.htm> (10.10.2004)
- The Government of Special Administrative Region of Hong Kong, Legaslative Council (2004): "Budget & Financial Proposals". Dostopno preko <http://www.legco.gov.hk/english/index.htm> (10.10.2004)

- The Government of Special Administrative Region of Hong Kong, Civil Service Bureau (2005): "Civil Service Reform". Dostopno preko http://www.csb.gov.hk/hkgcsb/showdisplay.jsp?page_no=9&lang_iso=en_uk (24.01.2005)
- The Government of Special Administrative Region of Hong Kong (2005): "Organisation Chart of the Government of the Hong Kong Special Administrative Region". Dostopno preko http://www.info.gov.hk/govcht_e.htm (24.01.2005)
- Wikipedia (2005): "British Overseas Territories". Dostopno preko http://en.wikipedia.org/wiki/Crown_colony (24.01.2005)
- Yahoo News, Sky News (2004): "Democrats Suffer in Hong Kong Elections". Dostopno preko <http://uk.news.yahoo.com/040913/140/f2glx.html> (10.10.2004)

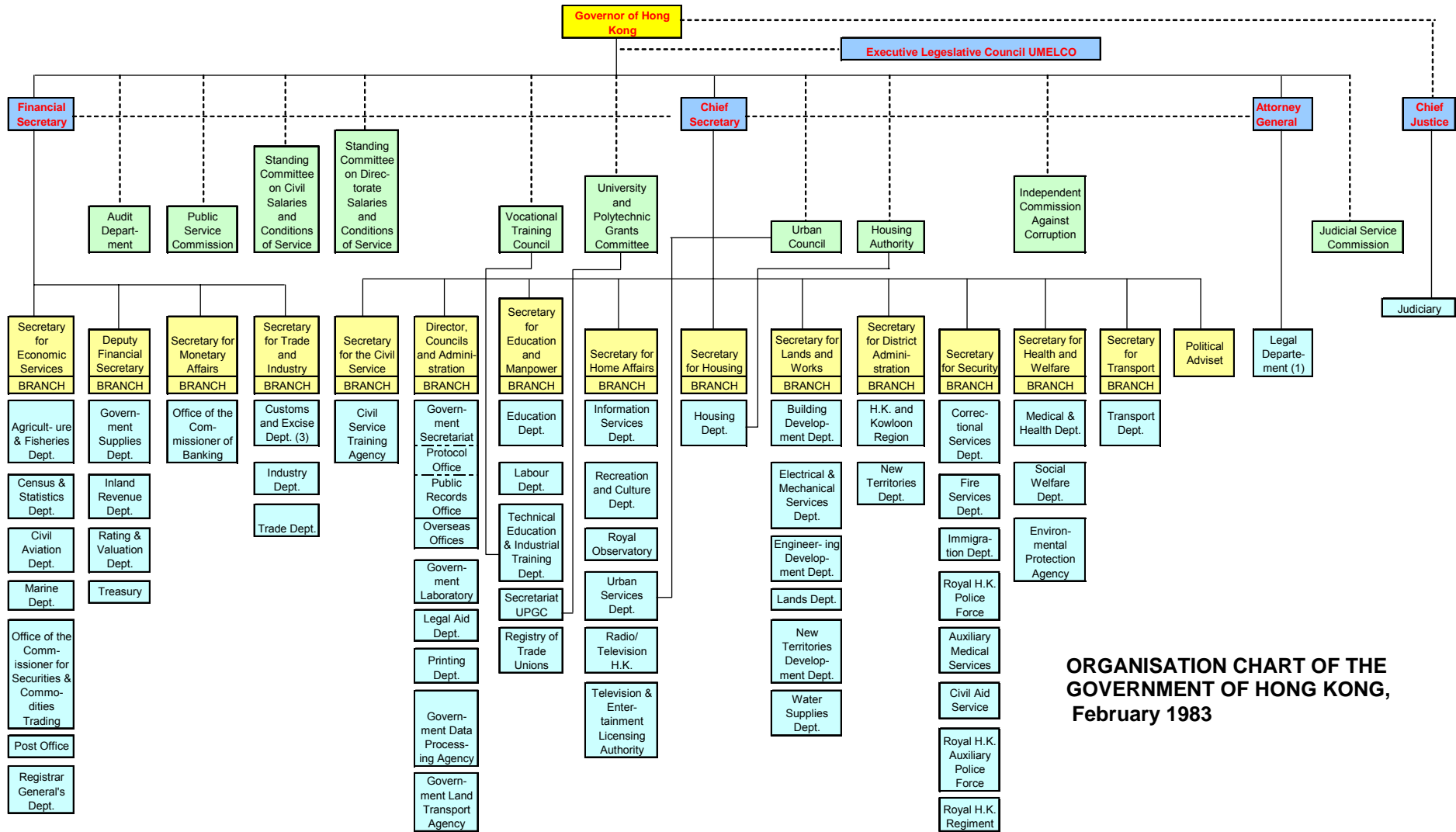
PRILOGE K DIPLOMSKI NALOGI

PRILOGA 1: ORGANIGRAM VLADE HONG KONGA LETA 1983

PRILOGA 2: ORGANIGRAM VLADE POSEBNE ADMINISTRATIVNE
REGIJE HONG KONGA LETA 2004

PRILOGA 3: DOKUMENTI POVEZANI S HONG KONGOM

Priloga 1: ORGANIGRAM VLADE HONG KONGA LETA 1983 (Vir: Hook, 1983: 493)

ORGANISATION CHART OF THE GOVERNMENT OF HONG KONG, February 1983

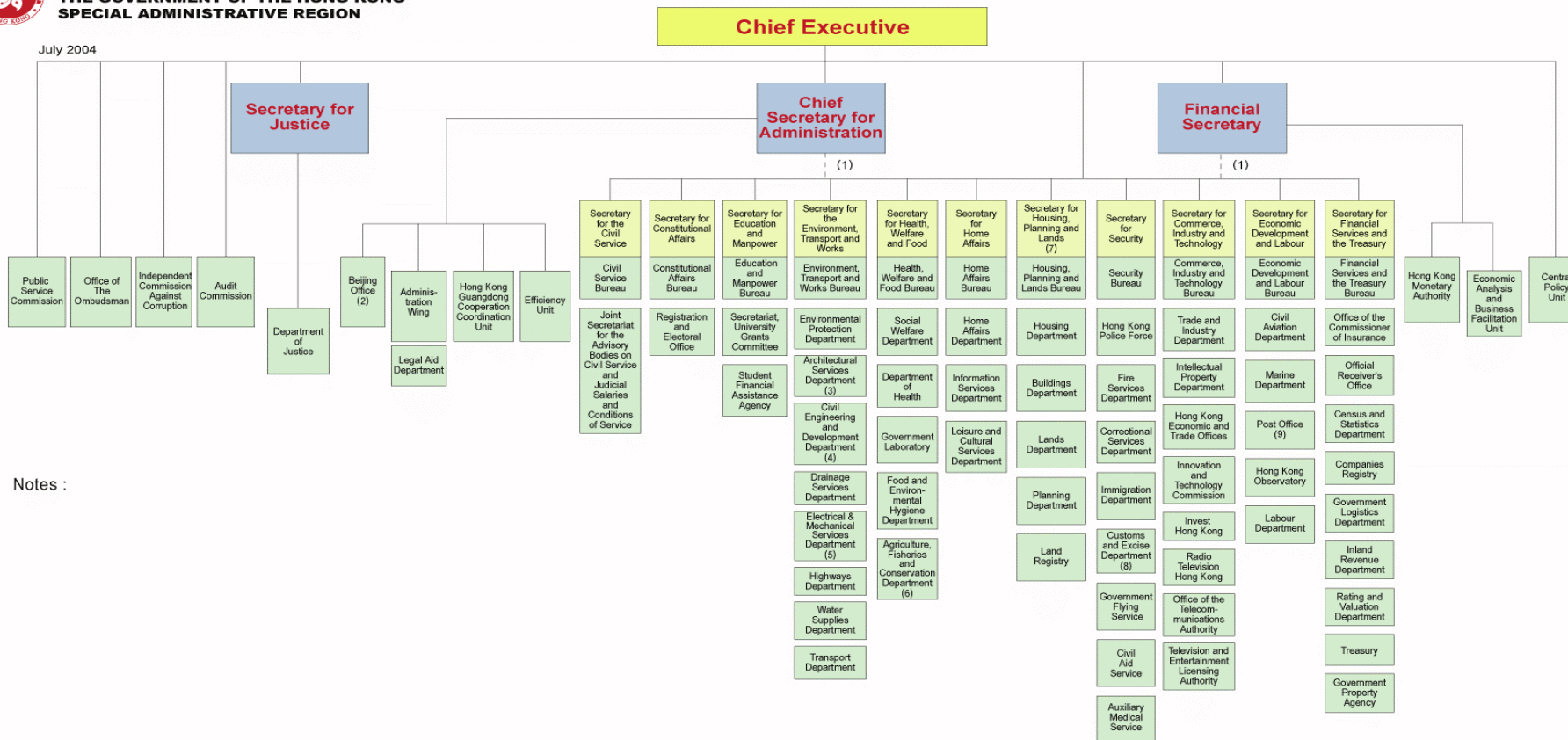
PRIOGA 2: ORGANIGRAM VLADE POSEBNE ADMINISTRATIVNE REGIJE HONG KONGA (http://www.info.gov.hk/govcht_e.htm)

中文 | Download Organisation Chart (PDF format) | Download Free Arcobat Reader

ORGANISATION CHART OF THE GOVERNMENT OF THE HONG KONG SPECIAL ADMINISTRATIVE REGION

July 2004

Notes :

Priloga 3: DOKUMENTI POVEZANI S HONG KONGOM

DOKUMENT	ANGLEŠKI NASLOV DOKUMENTA	DATUM SPREJETJA DOKUMENTA	VSEBINA
Nankinški sporazum	Nanjing Treaty	29. avgust 1842	britanski prevzem otoka Hong Kong
Pekinška pogodba	Beijing Treaty or Convention of Peking	23. marec 1861	britanski prevzem polotoka Kowloon in pristanišča Hong Kong
Konvencija za širitev ozemlja Hong Kong	Convention of expanding the territory of Hong Kong	09. maj 1898	britanski prevzem Novega ozemlja
sporazum s Francijo in ZDA	treaty with France and USA	1844	isti pogoji kot Veliki Britaniji tudi Franciji in ZDA
Zakon o državljanstvu	Nationality Act	1. januar 1983	status prebivalcev v Hong Kongu
Sjupna deklaracija med Veliko Britanijo in LR Kitajsko ter Aneksi I, II, III	Joint Declaration	19. december 1984	temeljne politike LR Kitajske, ki se tičejo Hong Kong
Temeljni zakon Hong Konga	Basic Law of Hong Kong	4. april 1984	ustava Posebne administrativne regije Hong Kong
Memorandum o potnih dokumentih prebivalcev Hong Konga	Chinese and British memorandum	19. december 1984	pravice prebivalcev Hong Konga, ki posedujejo britanski potni list
Zelena knjiga	Green Paper	Jesen 1984	bodoči razvoj predstavniške vlade Hong Konga